

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Pedagogická fakulta

Katedra primární pedagogiky

Alena Ksandrová

V. ročník – kombinované studium

Obor studia: Učitelství pro 1. stupeň základní školy

HISTORIE ZÁKLADNÍ ŠKOLY V ROKYTNICI V ORLICKÝCH HORÁCH

Diplomová práce

Vedoucí práce: Mgr. Jitka Petrová, Ph. D.

Olomouc 2010

Prohlašuji, že jsem vypracovala diplomovou práci samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

V Rokytnici v Orlických horách dne 10. 4. 2010

.....

Chtěla bych touto cestou poděkovat Mgr. Jitce Petrové, Ph. D. za odborné vedení diplomové práce, za poskytnutí cenných rad a doporučení při jejím vypracování. Zároveň bych chtěla poděkovat všem, kteří jakkoliv přispěli svými znalostmi a pomohli mi tím k vytvoření mé práce.

Obsah

Úvod	
1 Rokytnice v Orlických horách	
2 Historie Rokytnice v Orlických horách.....	
3 Vzdělávání v Rokytnici do roku 1905.....	
3.1 Počátky českého školství.....	
4 Vzdělávání od roku 1905	
4.1 Vznik české obecné a měšťanské školy	
4.2 Školství v Rokytnici v Orlických horách v letech 1919 – 1938	
4.3 Školství v Rokytnici Orlických horách za druhé světové války	
4.4 Školství v Rokytnici v Orlických horách po druhé světové válce do stavby první budovy české školy v Rokytnici.....	
5 Škola do přestavby v roce 2002.....	
6 Současnost školy	
7 Školní vzdělávací program	
8 Projektové vyučování	
9 Medailony a rozhovory	
Závěr.....	

Seznam pramenů a literatury

Seznam příloh.....

Úvod

Rokytnice je malé podhorské městečko s krásnou krajinou, kam se podíváte. Léta jsou tu však krátká a zimy, i když krásné, bývají dlouhé a mnohdy kruté. Život zde není jednoduchý, ať už díky společenské a kulturní izolovanosti, migrujícímu obyvatelstvu, nebo díky poloze příhraničního městečka, které muselo o svoji pozici v českém státě vždy bojovat v tvrdých životních podmínkách.

Ačkoliv **nejsem rodačka** z hor (pocházím z Moravy) a mnohdy se mi život na horách zdá opravdu tvrdý, musím obdivovat, co všechno lidé v tomto koutku světa dokázali.

Často pro spěch a shon moderního světa, pro velké činy lidí, ať už dobré nebo špatné, ve velkých městech a vysokých funkcích, zapomínáme, že máme v naší vlasti zapadlé kouty, kde se člověk denně pere s obyčejným životem.

Ve školním roce 2005 – 2006 slavila celá Rokytnice 100 let založení české školy. Jako každý učitel jsem se podílela na přípravách velkolepé oslavy. V průběhu příprav **jsem se postupně seznamovala** s historií české školy, a když oslavy propukly, **stála jsem** v průvodu a **cítla**, že o životě lidí v Rokytnici by měl někdo napsat. **Netušila jsem**, že další rok začnu studovat na vysoké škole a už vůbec, že se tato myšlenka stane základem pro moji diplomovou práci.

Když jsem se přemýšlela, o čem budu psát, bylo rozhodně zásadní vybrat téma, které pro mě bude přínosem, bude mi nějakým způsobem blízké a také, aby bylo přínosné a zajímavé pro lidi, kteří práci budou muset číst, a aby se našli i lidé, kteří si to budou chtít přečíst.

A tak vznikla diplomová práce s názvem Historie české školy v Rokytnici v Orlických horách.

V první kapitole se zaměřuji na Rokytnici současnou s jejími památkami. Ve druhé jsem shromáždila historii Rokytnice od dob prvního osídlení až po současnost. Třetí je věnována školství v Rokytnici, které bylo zpočátku ryze německé, závěr kapitoly je pak věnován počátkům českého školství. Čtvrtá a pátá kapitola se pak zabývá českým vyučováním v Rokytnici od roku 1905 až

do současnosti. Kapitoly šest, sedm a osm hovoří o současnosti školy a podrobněji se zabírají tvorbou Školního vzdělávacího programu a projektovým vyučováním. Poslední dvě jsou věnovány rozhovorům a medailonům.

Na začátku své práce jsem shromáždila všechny dostupné materiály. Práce byla mnohdy velmi náročná. O Rokytnici nebylo knižně v podstatě nic vydáno, a proto se mi základním kamenem staly kroniky. Většina z nich je psána německy a překlady jsou dosti strohé, vytahující jen nejzákladnější informace. Často jsou také psány drobným, téměř nečitelným písmem. Na některých místech se fakta rozcházejí a musíte pak hledat mezi řádky, co odpovídá realitě. Přesto bylo psaní velmi zajímavé a přineslo mi spoustu informací o městě, ve kterém bydlím, a o škole, ve které pracuji. Musím také přiznat, že některé historické události se v Rokytnici opakují a já díky tomu získala více pochopení a tolerance.

Za českou školu se zde lidé bili před více než sto lety. Dnes můžeme pracovat v krásné budově a moderních podmínkách zase díky péči obyčejných, přesto houževnatých lidí. Snad svou prací přispíváme ke smysluplné budoucnosti dalších generací v Rokytnici.

Paní Ksandrová,

úvod nesmí být psán osobně. Víím, že to bude těžké, ale je třeba jej přeformulovat. Měl by obsahovat i větu, že cílem práce je

1 Rokytnice v Orlických horách

Již Alois Jirásek říkával, že Orlické hory jsou nám blízké svými lesy a úvaly a celým svým přírodním rázem. Mluvil o nich jako o pravých českých horách (příloha č. 1).

Podle dávných vyprávění našich předků v Orlických horách přebývá a laskavě panuje milá a půvabná dívka - Kačenka. Je dobrotivá a spravedlivá jako sama horská příroda. Poctivým a chudým pomáhá, povaleče a nepoctivce trestá. Do Kačenčiných hor za ní občas zajíždí vládce sousedních hor - sám Krakonoš. Sličná Kačenka se mu líbí, rád by si ji odvezl s sebou a vzal za ženu. Ta však má příliš ráda své hory a nechce je opustit. I když sebelaskavěji a sebecitlivěji odmítne, vládce Krkonoš se vždy hluboce urazí. Popadne ho strašný hněv, uvede v činnost všechny ničivé síly, kterými vládne. Začne metat blesky a hromy, rozvodní všechny potůčky, potoky a říčky v Orlických horách. Nadělá polomů a škod po celé lesní krajině. Takto rozzuřen a rozezlen se vrací domů do severních hor. Po čase ho zlost přejde a urážka přebolí. Zasteskne se mu po Kačence s nadějí, že tentokrát nebude odmítnut, a tak se po čase opět vypraví na námluvy. Přece jenom, co kdyby?¹

Tak nějak zní převyprávěná pověst o princezně Kačence. Dnes ji v Orlických horách už nepotkáváme, ale něco po ní přece jen zůstalo - krásné hory a příroda, jež nás zvou k návštěvě, při které zapomeneme na všední starosti a strasti běžného života.

Vstupní branou Orlických hor je malebné podhorské městečko Rokytnice v Orlických horách (příloha č. 2). Rokytnice v Orlických horách leží v CHKO Orlické hory, v těsné blízkosti hranic s Polskem, na severovýchodní straně okresu Rychnov nad Kněžnou, kraji Královéhradeckém, ve výši 563 m. n. m. Na rozloze čtyřiceti kilometrů čtverečných žije v současné době 2387 obyvatel. Rokytnice má tři části a to Horní, Prostřední a Dolní Rokytnici. Prostřední Rokytnice je historickým i novodobým jádrem města a od roku 2003 také městskou památkovou zónou.²

¹ www.orlickehory.net

² www.rokytnice.cz

Rokytnice už od dob svého založení byla velice důležitým centrem jakéhokoliv dění pro celé své široké okolí, neboť v oblasti předhůří Orlických hor se jednalo o největší město. Význam Rokytnicka byl značný díky dobrým podmínkám pro sklářství, těžbu dřeva a železné rudy. Právě proto v okolí Rokytnice vyrůstaly další osady, které ji obklopují dodnes (Kunvald, Orlické Záhoří, Bartošovice, Neratov, Říčky...). Za zmínku určitě stojí poutní místo Neratov. V hraničním protokolu z roku 1550 je o něm zmínka jako o Bärenwaldu, malé osadě, která vznikla v důsledku založení sklárny na potoku Neratovci. Neratov se stal postupně důležitým poutním místem, neboť v 18. století tam bylo zaznamenáno ročně 300 – 400 zázraků. V té době na hlavní pouť přicházelo několik tisíc lidí z širokého okolí. Z tohoto důvodu se tam začal stavět barokní chrám, který je dnes chráněnou historickou památkou. Ves po druhé světové válce téměř zanikla kvůli odsunu sudetských Němců, kterých tam žila většina. V současné době se o obnovení Neratova snaží, pod patronací faráře Josefa Suchára, Sdružení Neratov.³

Na rozdíl od Neratova, jenž je proslaven svou historií, obec Říčky je známá především svým sportovním zázemím. Jsou tu možnosti pro aktivní trávení volného času, jak v létě – cykloturistika, lanový park, tak v zimě – lyžování, běžecké tratě.

Napříč dějinami byla tato dvě, stejně jako další, místa hojně využívána a navštěvována. Vždy je spojovala Rokytnice, kde kromě turistického ruchu najdeme i spoustu historických památek, které stojí za zhlédnutí.

NÁMĚSTÍ (příloha č. 3)

Téměř čtyři a půl století se na zdejším náměstí odehrával veškerý veřejný život obce a následně i města. Svůj ráz mu vtiskl kostel, zámek a radnice. V roce 1734 byla před kostelem postavena socha Nejsvětější Trojice a v roce 1770 byl vztyčen na náměstí Mariánský sloup. V roce 1846 byla zřízena empírová kašna, 1882 byla provedena kanalizace náměstí. Od roku 1990 nese hlavní náměstí jméno našeho

³ www.neratov.cz

prvního prezidenta T. G. Masaryka. Na náměstí je i jeho pomník s bustou, který byl slavnostně odhalen 28. 10. 2003. ⁴

KOSTEL (příloha č. 3)

Farní kostel v Rokytnici patří mezi nejstarší kostely v Čechách a najdeme jej již v seznamu českých farních kostelů z roku 1384. Ze záznamů pana Oty Nostitze z 30. dubna 1662 o požáru v Rokytnici 26. července 1661 vyplývá, že tehdy shořel i prastarý dřevěný kostel. V roce 1679 se na jeho místě začalo s výstavbou barokního farního kostela Všech svatých. Byl postupně rozšiřován a roku 1684 byl již tak zařízen, že mohl být 1. června téhož roku posvěcen a mohly se v něm konat bohoslužby. Věž byla přistavěna roku 1736. Kostel je jednolodový, obdélníkového půdorysu, se západní hranolovou věží, s pětiboce uzavřeným presbytářem a skleněnou vitráží. Zařízení kostela pochází z konce 18. století. Na hlavním oltáři je umístěn obraz z roku 1795 od J. Farenschora. ⁵

FARNÍ BUDOVA

Fara je jednoposchodová budova postavená na jihovýchodním konci městečka Rokytnice. Byla postavena v roce 1636 na náklady rytíře Kristofa z Mauschwitz a Armenruh. Je vzdálena asi 30 metrů od kostela. Je postavena z kamene a opuky. ⁶

ZÁMEK (příloha č. 4)

Renesanční zámek byl postaven na místě středověké tvrze z roku 1553, kterou nechali postavit Lickové z Ryzemburka. Do renesanční podoby ho přestavěli Mauschwitzové. V druhé polovině 17. století byly provedeny některé barokizující úpravy a roku 1680 byla přistavěna kaple. Je čtyřkřídlý, jednopatrový s nádvorními arkádami ve třech křídlech. Na zámku je cenný tzv. Anenský sál, původně nazývaný Ahnensaal – Sál předků, z přelomu 17. a 18. století s elipsovitým tvarem a zajímavou

⁴ Horský kurýr, leden 1999

⁵ Horský kurýr, červenec 1999

⁶ Kronika obce Rokytnice v Orlických horách, 1. díl, (1360) 1840 - 1860

konstrukcí stropu s antickými a starozákonními výjevy. Součástí zámku je také zámecký renesanční kostel a zámecký park s kaštanovými alejemi. Po druhé světové válce byl zámek znárodněn, příležitostně využíván k různým účelům, v současné době pouze chátrá. Veškeré pokusy o jeho záchranu prozatím nebyly úspěšné.⁷

BAROKNÍ DŮM Č. P. 68

Další památkou je barokní dům z konce 18. století – upraven ve století devatenáctém. Je jednopatrový s průčelím do náměstí, s vysokým štítem a portálem s plastickým ornamentem – vymodelovaným znakem Rokytnice od akademického sochaře Leoše Kubíčka z Pěčína.⁸

K podobě znaku (příloha č. 4), medvěda na lípě, kterého bijí dva ozbrojenci v červeném poli, se vztahuje následující pověst:

V Orlických hvozdech bývalo mnoho zvěře divoké. Bylo jí tu tolik, že škodila lidem na potkání. Vlků se tu hemžily celé smečky a ve skalních slujích bydleli medvědi.

Často se stávalo, že se některá šelma zatoulala až k lidským příbytkům. Někdy z hladu a někdy také z rozmaru. Když se taková smečka vlků vplížila do vesnice v zimě, bylo to z hladu a pak před vlky nic neobstálo. Dovedli se vkrást všude – do chlévů i na kurníky a postavili se i člověku do cesty. Ale když se mezi lidi zatoulal osamělý huňáč medvěd, pak se nikdy nevrátil se zdravou kůží. Lidé se na něho vrhli jako sršně a za chvíli byl bradou vzhůru.

Jednou se statný medvěd z Orlických hor zatoulal až na návěs do Rokytnice. Snad slídlil po včelínech, snad se vydal na cestu jen tak. Bylo to brzy z rána, slunce právě vycházelo. Ponocný spatřil huňáče první, ale sám si na něho netroufal. Medvěd byl vysoký, a když se postavil, šel z něho strach. Pobíhal od zahrady k zahradě, čenichal po medu, zase se vracel, jakoby se chtěl jen projít po návsi, ale ponocný ho z očí nespustil. Jak se lidé začali probouzet, ponocný spustil poplach. Rokytničtí popadli, co právě měli po ruce a hnali se za medvědem. Zvíře pobíhalo po návsi sem a tam, bálo

⁷ Háva, 1980

⁸ Háva, 1980

se tolika hluku, ale z vesnice utéci nemohlo. Všude na něho čekali chasníci s vidlemi a sekerami.

Medvěd poznal, že je zle. Stavěl se na zadní nohy, hrozil svými těžkými tlapami, cenil zuby a mručel tak, až naháněl husí kůži na těle všem pronásledovatelům. Ale když zjistil, že se rokytničtí muži jen tak lehce nedají, vyšplhal se na mohutnou lípu, která stála uprostřed návsi. Ani na stromě však nebyl medvěd v bezpečí. Útočníci ho pronásledovali dlouhými kopími, která ponocný zatím přinesl ze strážnice, a tak dlouho medvěda bodali, až mrtvé zvíře spadlo bezvládně na zem.

Když pak byla Rokytnice v roce 1852 povýšena na město, převzala do městského znaku medvěda na lípě, kterého dva ozbrojenci bijí.⁹

BAROKNÍ KAPLE (příloha č. 5)

Mezi další významné památky patří Anenská kaple s centrální osmibokou skleněnou kopulí a oltářem z konce 17. století. V roce 1998 kaple prošla celkovou rekonstrukcí. Je využívána k bohoslužbám při církevních svátcích a při tradiční Anenské pouti.

ŽIDOVSKÝ HŘBITOV A SYNAGOGA (příloha č. 5)

Velice významnou památkou byl dříve židovský hřbitov z počátku 18. století se synagogou. Dnes z nich však zbylo pouze torzo. Mramorové náhrobní kameny odvezl za okupace Němec Willy Petr, část jich použil ve dvou rokytnických domech do základů a se zbytkem si vydláždil dvůr. Synagoga byla v 70. letech zničena demolicí. V současné době dochází k obnově a rekonstrukci jak hřbitova, tak synagogy.¹⁰

⁹ Háva, 1980, s. 88

¹⁰ Háva, 1980, s. 89

DĚLOSTŘELECKÁ TVRŽ HANIČKA (příloha č. 6)

Dělostřelecká tvrz Hanička je jednou z pěti stavebně dokončených tvrzí československého předválečného opevnění. Leží nedaleko Rokytnice a v současné době je přístupna veřejnosti a provozována jako muzeum.

Hanička byla zadána k výstavbě 28. srpna 1936 firmě Ing. Bedřicha Hlavy a prvním pracovním dnem bylo 14. září 1936. Dodatečně byl v r. 1937 zadán objekt pro dělostřeleckou otočnou a výsuvnou věž. Hrubá stavba posledního povrchového objektu tvrze, právě dělostřelecké věže R-H-S 78, byla ukončena 14. června 1938. Na celé tvrzi se však pracovalo i po tomto datu – osazovaly se zvony a kopule, prováděla se montáž zbraní, probíhaly práce na rozvodech elektřiny, vody, vzduchotechniky, probíhala montáž rozličných vnitřních zařízení. Mnohé z těchto prací nebyly do září 1938 dokončeny. Absence houfnic verze 38 byla bezpochyby největším nedostatkem – v září 1938 zel otvor pro dělostřeleckou otočnou a výsuvnou věž v objektu R-H-S 78 prázdnou, stejně jako houfnicové střílny v dělostřeleckém srubu R-H-S 79. Houfnice, stejně jako dělostřelecké věže pro tuto zbraň, byly totiž ještě stále ve výrobě, v plzeňské Škodovce.

Po záboru na tvrzi probíhaly, stejně jako na celé řadě jiných československých objektů, celkem rozsáhlé zkoušky odolnosti, které povrchové objekty výrazně poškodily. Všechny pancéřové prvky jako zázrakem přežily válku, ne však již nájezdy firmy Kovošrot v padesátých letech, kdy bylo vytrženo sedm zvonů. Po období uzavření tvrze a váhání nad možným vojenským využitím přichází v roce 1969 otevření Haničky prvním turistům. Roku 1975 však dochází k uzavření tvrze a okolního prostoru a od roku 1981 je tvrz přestavována v rámci akce KAHAN na protiatomový úkryt. Práce jsou sice již v první polovině 90. let zastaveny, ale jak povrchové objekty, tak především podzemí tvrze bylo z historického hlediska nenávratně znehodnoceno. V podzemí tvrze se nacházely zcela standardně muniční sklady M1 a M2, filtrovna, dieselagregáty na výrobu elektrické energie a pět kasárenských sálů s velitelstvím tvrze, ubikacemi, sociálním zařízením, ošetřovnou, kuchyní atp. Celková délka podzemních chodeb činila něco málo přes 1000 m.

Od roku 1995 je tvrz Hanička opět muzeem a je každoročně hojně navštěvována.¹¹

¹¹ www.fronta.cz

2 Historie Rokytnice v Orlických horách

První písemná zmínka o Rokytnici pochází z roku 1318. V této zprávě se dovídáme, že jistý pražský kanovník Hroznata viní před zemským soudem několik lidí, kteří vypálili Rokytnici a Pěčín a způsobili mu tímto rozsáhlé škody na majetku v obou vesnicích. Místní jméno je v tomto zápise uvedeno ve tvaru „in Rokytniczi“ a je nesporně českého původu. Vzniklo připojením substantivizující přípony -ice k adjektivu rokytná, což je řeka tekoucí rokytami či rokytím, tzn. mezi různým sítím, ostřicí a jim podobným vodním plevelům. Uvádí se, že Rokytnice vznikla na místě dnešní Horní Rokytnice, když rychnovští páni pokáceli zdejší lesy a založili tři osady – Slatinu, Pěčín a Rokytnici mezi lety 1260 – 1280. Historikové a historické prameny se v přesném datu různí a nijak ho neupřesňují. Existují i domněnky, že tehdejší „skupina chalup“ dostala jméno až kolem zmiňovaného roku 1318, neboť jinak bychom se o ní dozvěděli už dříve ze zpráv o rychnovském panství. Nespornou pravdou zůstává, že v Rokytnici ani okolí dosud nebyl proveden žádný archeologický výzkum, který by vyvrátil tu či onu verzi.¹²

Ke vzniku samostatného rokytnického statku dochází roku 1487, kdy byla tehdejší osada odtržená od rychnovského panství. Držitelem byl Jan Zajíc z Hasenburku. Ten zemřel roku 1495 a dědické právo na Rokytnici uplatnila Johanka z Rychnova, dcera Jindřicha Rychnovského z Rychnova, který spravoval Rokytnici před odtržením. Johanka z části vsi, dnešní Prostřední Rokytnice, nechala vybudovat městečko Rokytnice. Můžeme se pouze domnívat, že osadníkům přislíbila určitá privilegia, tím osídlení kolem řeky Rokytenky zhoustlo natolik, že bylo účelné zřídit městečko. Tato šlechtična také založila sklářskou huť na potoce Neratovci a dala těžit železnou rudu na levém břehu řeky Orlice, v lesích mezi Černou Horou a Lysou Horou. Hraniční patent z roku 1550 dokazuje, že tato území patřila k rokytnickému panství. V roce 1548 Johanka umírá a rokytnické panství dědí její čtyři děti, které ho prodávají rodu Licků z Ryzemburka.

¹² Kronika obce Rokytnice v Orlických horách – 1. díl (1360) 1840 - 1860

Tento rod zasáhl čile do života lidí na rokytnickém panství. Prameny uvádí, že především Jan Licek přispěl k jeho intenzivnímu rozvoji. Na místě letního sídla Johanky z Rychnova postavil opevněnou tvrz s vodním příkopem. Založil dvě nové vsi – Půlstranu a Vysokou Orlici, zavedl plátenictví, nechal zřídit novou sklárnu. Pozvedl prý životní úroveň poddaných, ke kterým byl přívětivý a přátelský. Umírá roku 1553 a majetek odkazuje svým třem synům. Nejstarší z nich, Sigmund Licek, získává rokytnické panství. Sigmund byl pravým opakem svého otce, byl umíněný a hašteřivý, v neustálých rozporech s německými hrabaty a českými šlechtici. Možná právě proto prodal dne 23. května 1567 panství německému rytíři Joachymovi Mauschwitz von Armenruh. Tímto dnem končí vláda českých feudálů v Rokytnici. Končí také ryze české osídlení, které do té doby bylo skutečně pouze české, jak to dokazuje pozdější přehled poddaných z roku 1574.

Mauschwitzové vynikali bezohledností a krutostí. Život poddaných byl postupně sešňorován předpisy a nařízeními tak, že začali utíkat na sousední panství, kde byly snesitelnější podmínky. Mauschwitzové byli také náboženští fanatikové, za jejichž vlády docházelo k náboženským represím proti českým bratřím. Tato doba znamená také začátek germanizace. Místo češtiny byla jako úřední jazyk zavedena němčina. Byla dávána privilegia německým kolonistům, zatímco české obyvatelstvo opouštělo rokytnické panství v důsledku neznalosti jazyka a tvrdých životních podmínek. Syn Joachyma Mauschwitze, Kristof Mauschwitz, byl stejně krutý jako jeho otec a roku 1606 zavedl na rokytnickém panství provádění útrpného práva. Mauschwitzové také nadále pokračovali ve výstavbě dalších skláren a to hned ze dvou důvodů. V horách byl dostatek dřeva, který se dal pálit v hutích, stejně jako řek, kterých bylo k provozu sklárny třeba. V té době bylo také české sklo nejkvalitnější v Evropě a některé prameny dokonce uvádějí, že bylo ceněno stejně vysoce jako křišťál a vyváželo se do celého tehdy známého světa. Mauschwitzové tedy dávali pracujícím ve sklárnách, což byli především německy mluvící obyvatelé, určitá privilegia, mimo jiné i osvobození od roboty. I tato nařízení způsobovala další nespokojenost českých poddaných robotujících na polích. To, společně s náboženským

útlakem, silnou germanizací, krutostí a nesmyslnými nařízeními vrchnosti, vedlo k rebeliím a povstáním. V roce 1615 čeledín Michael Schöller, zaměstnaný na dvoře Kristofa Mauschwitz, zapálil chlév a stáj, ve které shořelo mnoho obilí a různých zásob, včetně desítek kusů dobytka. O rok později Schöller, ještě s čeledínem Johanem Blaschkem, navedl skupinu ozbrojených sedláků z Kunvaldu, kteří v podvečer dne 29. září 1616 strhli Kristofa Mauschwitz z koně, když se vracel domů, a zabili ho.

Schöller byl za svůj čin upálen v Kladsku a Blaschke spolu s ostatními, kteří zabili Mauschwitz, pověšeni v Rychnově nad Kněžnou.

Kristof Mauschwitz zemřel bez dědice. Jeho jediný syn byl uvláčen koněm, když z něj při vyjíždce spadl a noha se mu zaklínila v třmeni. Rokytnické panství tedy získal jeho švagr Kristof Ziegler z Klipphausen. Rok poté Ziegler umírá a majetek včetně rokytnického panství dědí jeho syn Joachim Ziegler z Klipphausen.

Ten s panstvím nehosподаřil nijak dobře. Kronikáři té doby se shodují, že za deset let jeho vlády nepřinesl Rokytnicku nic prospěšného a finančních prostředků víc promrhal, než shromáždil. Jediné, co vybudoval, byl dřevěný most přes řeku Orlici v Neratově na žádost císaře Ferdinanda II. Je známo, že Joachim Ziegler se zúčastnil povstání českých stavů a za udělení císařského pardonu byl nucen zaplatit pokutu 2000 rýnských zlatých. Proto roku 1627, 1. července rokytnické panství prodává Janu Mikuláši z Nostitz. Tím panství i s pokutou přešlo na Nostitze, který postoupil Zieglerovi Kunvaldský statek (das Obergut Kunewald und das Mittelforwerk) v Horní Lužici. Nostitzové pak měli v držení Rokytnici a vše co k ní patřilo až do konce dvacátých let 20. století, tedy rovných 300 let.

Příchodem Jana Mikuláše z Nostitz se urychlil germanizační proces. Česká jména se měnila nebo ztrácela a český jazyk téměř nebyl používán. Intenzivní kolonizace přetrvávala i v době 30leté války. Počet obyvatel se neustále zvyšoval ve prospěch německé národnosti.

V roce 1642 Jan Mikuláš umírá a jeho statky přechází k univerzálnímu dědici rodu Hansi Heinrichovi z Nostitz. Ten rokytnické panství prodává Ottovi, svobodnému pánu z Nostitz, který se stal zakladatelem rokytnické linie hrabat z Nostitz.

Otto z Nostitz se dobře staral o hospodářství a rozvoj panství, přestože zastával mnoho jiných funkcí (kancléř vrchního úřadu slezského, zemský hejtman Vratislavský). Hlavně pak po skončení války vymohl u císaře Ferdinanda III. privilegium k postavení papírny v Rokytnici.

V roce 1661 na den sv. Anny v poledne za silného větru zachvátil rokytnické městečko požár. Škola, radnice, farní kostel a některé menší domy se během jedné a půl hodiny obrátily v popel. V tento nešťastný den složili obyvatelé slib, že ho podrží v paměti a svatou matku Annu vyhlásí na věčné časy ochránkyní města a budou její svátek slavit mší svatou a několikahodinovým rozjímáním, aby je Bůh na přímělu sv. Anny od podobného neštěstí uchránil. Tento požár ještě více prohlubuje tehdejší chudobu. Otto jako kompenzaci za bídu, hlad a strádání, kterým obyvatelé Rokytnice trpěli v důsledku války a požáru, věnuje městečku v roce 1662 několik privilegií, ke kterým patřilo například pořádání týdenních a výročních trhů, svobodné čepování vína, osvobození od roboty a převedení louky, řeky a lesa do společného vlastnictví všech obyvatel městečka. Tato privilegia platila až do roku 1862 a poté byla představenstvem města prohlášena za neplatná, zřejmě kvůli společně vlastněným pozemkům, které tímto nařízením byly obyvatelům násilně odebrány a přešly pod správu města.

V roce 1665 Otto umírá a rokytnické panství přebírá jeho syn Kryštof Václav z Nostitz. Ten dává, vzhledem k rostoucí populaci, prostor pro vznik nových, dominikálních vesnic. Tím však dochází k prohlubování sociální rozrůzněnosti obyvatelstva. Založené vesnice byly téměř výhradně obydleny chudinou. Obyvatelé měli sice zaručená některá privilegia, na druhou stranu byla jejich pozice mnohem těžší než pozice obyvatelstva pod horami. Polnosti s nízkými výnosy nemohly uživit celou rodinu a zemědělství se tak stávalo druhořadým před prací tkalcovskou a lesní. Díky tomu nebyly vesnice soběstačné v produkci obilí. V té době se u nás navíc nepěstovaly brambory, a tak každý výkyv úrody v podhorských oblastech způsobil doslova ohrožení života řady horských vsí. Při neúrodě pak hladomory postihovaly nejvíce právě dominikální vesnice, jež hladověly nejen při neúrodě obilí, ale i při

neúrodě lnu, ze kterého se tkalo. Také časté živelné katastrofy a přemnožení divoké zvěře, zejména vlků (vlci se v Podorlicku udrželi až do 19. století a poslední byl zastřelen na častolovickém panství roku 1840), kladlo na obyvatele zvýšené životní nároky.

Dominikální vesnice tedy přinášely užitek hlavně vrchnosti, která díky nim měla pravidelný nemalý příjem. Usazující se osadníci kultivovali půdu a byli také zdrojem potřebných pracovních sil. Na druhou stranu pomohly i poddaným. Díky nim totiž synové z početnějších rodin, vesnická chudina i poddaní, kteří uprchli ze sousedních panství, získali životní jistoty, které vzhledem k tehdejšímu způsobu života znamenaly velký krok vpřed, byť za cenu obzvláště tvrdé práce a těžkých životních podmínek.

Kryštof Václav z Nostitz předává rokytnické panství Janu Karlovi Kryštofovi z Nostitz v roce 1709, umírá však až o tři roky později. Za Jana z Nostitz byl roku 1734 rokytnický zámek renovován a rozšířen o zadní trakt. Jan umírá v roce 1740.¹³

Po něm následuje jeho syn Josef Vilém z Nostitz, jenž vládne rokytnickému panství v letech 1740 – 1786. V této době na celém území Čech přetrvávají hospodářské problémy, které řeší Marie Terezie se svým synem Josefem II. zrušením roboty. Tím se přestalo pohlížet na velkostatky, ve kterých robovali nevolníci, jako na základ hospodářství státu. Nový ekonomický systém upřednostňoval selské hospodaření, tedy hospodaření samotných sedláků a rolníků. Díky tomuto a dalším nařízením se opětovně zvedla životní úroveň na rokytnickém panství. Jediný syn Josefa Viléma odešel do armády a Rokytnici i okolí věnoval svému příbuznému Josefu z Nostitz, který zemřel roku 1849.

V polovině 19. století dochází v důsledku reformací k urychlenému rozkladu feudálního hospodářství. Nastupuje nová třída – buržoazie, která přebírá hospodářskou i politickou moc. Na mnoha panstvích však zůstali i nadále u moci feudálové a nejinak tomu bylo i na rokytnickém statku. Na místo zesnulého Josefa tedy nastupuje Jan Václav z Nostitz. Ten v roce 1850 ke stávajícímu majetku přikupuje Planou a Kocov. Ve stejném roce dochází ke zrušení vrchnostenských úřadů v Rokytnici

¹³ Kronika obce Rokytnice v Orlických horách – 1. díl (1360) 1840 - 1860

a centrem politického, berního a soudního okresu se stává Žamberk, ve kterém sídlily i příslušné státní úřady. Roku 1852 je tehdejší městyš povýšen na město a kvůli vzrůstajícímu počtu obyvatel byl v roce 1869 zřízen soudní okres Rokytnice v Orlických horách, který byl připojen k politickému okresu žambereckému.

Jan umírá 1890 a panství přebírá Karel Ervín z Nostitz se svou manželkou Marií Annou z Nostitz – Rienecku. Špatné hospodaření posledních feudálů vykazovalo již za první republiky značné ztráty. Na vině bylo především setí stejných, po čase již degenerovaných obilovin a kupování osiva z níže položených míst. Oba dva důvody vedly k neustále se zhoršující sklizni. Roku 1911 přebírá panství Marie Anna z Nostitz – Rienecku se svým novým manželem Josefem. Za jejich vlády se panství stále více zadlužuje, až je nakonec roku 1928 přivedeno k absolutnímu krachu a je rodu Nostitzů odebráno. Tímto rokem tedy skončila vláda feudálů na Rokytnicku.

Rok opět ukončil svůj běh. Přinesl radost i žal, stejně jako v minulých letech. Takový už je běh světa. Již častěji byly zlé doby, ale vždy se mlha postupně rozplynula a v to doufáme. Náš osud je v rukou toho, který stvořil slunce a světy. A děkujeme Bohu za jeho dobrotu. Kéž nás dobrý Bůh po všechny časy ochrání před vším nebezpečím a dá nám šťastně dokončit cestu našeho života.

To přeje všem pisatel a autor této kroniky. Benedikt Hunke.¹⁴

¹⁴ Kronika obce Rokytnice v Orlických horách – 1. díl (1360) 1840 – 1860

3 Vzdělávání v Rokytnici do roku 1905

První zmínky o školním vyučování v městečku Rokytnice jsou datovány rokem 1636 za zdejšího faráře Guiliama Cluhy. Na skutečný počátek školy ukazuje až záznam rokytnického učitele z roku 1661, zapsán hrabětem Ottou z Nostitz. V této době v Rokytnici vzniká samostatná farnost, která byla do té doby pod dohledem farnosti v Králíkách. To jak škola vypadala a kde přesně se nacházela, nevíme. S největší pravděpodobností stála blízko současné budovy radnice. Dne 26. července 1661 velký požár ve městě školu spálil na popel, takže se musela vystavět budova nová. Byla to přízemní roubená chalupa se šindelovou střechou, která byla postavena ještě v průběhu druhé poloviny 17. století. Stála na místě dnešní radnice. Výuka ve škole probíhala výhradně v německém jazyce a byla málo organizovaná. Do školy chodily děti jen ze zámožnějších rodin a její existence byla spojena se štedrostí zřizovatele – římskokatolické farnosti, případně majitele panství. Vyučování bylo nepravidelné, přerušované různými nemocemi a vlivy ročních období, například v létě prací na poli a v zimě tuhými mrazy.¹⁵

Dne 6. prosince 1774 císařovna Marie Terezie vydává všeobecný školní řád, který ustanovil povinnou školní docházku. V Rokytnici byla proto zřízena triviální škola, pravděpodobně dvojtřídní, kde se učilo třem základním předmětům – čtení, psaní a počítání, včetně základních pracovních a hospodářských znalostí. Povinná školní docházka byla dodržována asi z třiceti procent. Další školský zákon byl z 11. srpna 1805, jenž opět zdůraznil povinnou školní docházku. K jejímu zlepšení dochází až koncem 20. let 19. století.

Před rokem 1788 jsou k rokytnické farní škole přidruženy také obce Panské Pole, Hanička, Údolíčko, Václavova Seč a celá Horní Rokytnice. Pro velkou vzdálenost od farní školy je ve stejném roce zřízena filiální škola na Panském Poli, kam chodí děti z obcí Panské Pole, Hanička, Údolíčko a Václavova Seč.

Další reformu školství uskutečnil roku 1868 císař František Josef I. Jednalo se o změnu ze šestileté školní docházky na osmiletou. Triviální a hlavní školy (školy

¹⁵ Pamětní kniha farní školy v Rokytnici do roku 1892

v menších městech) se spojily do škol obecných, osmiletých nebo devítiletých. Podreálné školy (školy ve větších městech) se spojily do škol měšťanských, které byly tříleté, měly vyšší úroveň vzdělávání, dalo se na ně přestoupit z pátého ročníku obecné školy a umožňovaly přestup na čtyřletá gymnázia. Měšťanské školy měly především tedy zajišťovat vyšší vzdělání než školy obecné, a to pro žáky, kteří nemohli vystudovat střední školu. Bylo ustanoveno, že v každém školním okrese má být zřízena aspoň jedna měšťanská škola, čímž byl vytvořen základ pro vznik sítě měšťanských škol.

Poté co byl roku 1868 vydán nový školský zákon, se dvojtřídní rokytnická škola stala nedostatečnou. Všichni členové obecní rady, stejně tak jako vysoké školské úřady souhlasili s nutností výstavby nové školní budovy. Stavební plány předložil Josef Pötter včetně rozpočtu ve výši 37 000 zlatých. Dne 21. června 1875 je rozpočet odsouhlasen nejvyšším školským úřadem v Praze a veřejnou nabídku stavby vyhrává stavitel Hesánek z Mladé Boleslavi s částkou 34 990 zlatých rakouské měny a slibem, že škola bude stát do dvou let. Základní kámen byl položen 10. srpna 1875 a 4. října 1877 byla budova vysvěcena a předána k učení. Důležitým mezníkem pro rokytnické školství bylo ke stávající obecné škole přidání chlapecké školy měšťanské od 1. ledna 1897. Škola získala větší význam, protože mohla poskytnout základní vzdělání i dětem z okolních obcí. Nejvíce se o toto rozšíření zasloužil c. k. okresní školní inspektor Franz Oppelt. V současnosti tato budova slouží jako mateřská škola.¹⁶

3.1 Počátky českého školství

Jak již bylo uvedeno, Rokytnice svojí polohou byla silně zasažena germanizačním procesem už od poloviny 16. století. Celá germanizace byla zvýrazněna tím, že rokytnické panství drželi téměř po pět staletí výhradně němečtí feudálové. Z tohoto důvodu se kolem roku 1900 učilo v Rokytnici pouze německy. Česká menšina stála poněkud stranou veřejného dění, a proto zde nebyl nikdo, kdo by podporoval vznik české školy. Jinak tomu ale bylo v sousední vesnici Pěčín, která byla

¹⁶ Almanach

ryze česká. Ústřední matice školská, založena v Praze roku 1880 dala za úkol tamějšímu řídicímu učiteli školy sečtení Čechů v Horní, Dolní a Prostřední Rokytnici. Součet činil přes 345 Čechů. Pěčínští obyvatelé se snažili všemožně podporovat českou menšinu v Rokytnici, a proto byl 8. prosince 1900 založen místní odbor Národní Jednoty Severočeské (dále NJS), jehož úkolem bylo podporovat české menšiny, zřizovat pro ně školy a starat se o jejich vzdělanost a hospodářské poměry. V únoru 1901 NJS odeslala Ústřední matici školské v Praze žádost o zřízení české mateřní školy v Rokytnici. Žádost však byla pro nedostatek financí zamítnuta. Český mluvící děti z Rokytnice proto navštěvovali školu v Pěčíně. V roce 1903 to bylo devět dětí. NJS na rok 1904 připravila rozhodující krok k otevření české školy v Rokytnici. Pěčínský rolník Josef Štefek zakoupil domek č. p. 50 v Rokytnici (příloha č. 7), na jehož velké zahradě měla být škola vystavěna. Stavební úřad předloženou dokumentaci však neschválil a požadoval nesplnitelné podmínky. Proto se NJS uchýlila k myšlence, že domek č. p. 50 přemění na školu. Bohužel ani tyto plány nebyly stavebním úřadem přijaty. Majitel, Josef Štefek, začal proto provádět úpravy budovy bez povolení úřadů. Díky zástupcům okresní správy z Vamberka, Ústřední matice školské z Prahy a NJS byla místnost pro jednotřídní českou školu schválena. Ostrý nesouhlas opět přišel z městského stavebního úřadu. V dubnu roku 1905 byly odstraněny poslední námítky ze strany městského úřadu, stavební úřad však našel opět další důvody pro nezakládání úprav. Česká škola v Pěčíně v tuto dobu již nebyla schopna pojmout velké množství dětí z Rokytnice – 37. Ústřední matice školská tedy posílá do Rokytnice učitele Aloise Kubíčka, který vyučuje v jednotlivých domácnostech. Výnosem c. k. zemské školní rady č. 50.710 z 25. listopadu 1905 byla konečně česká jednotřídní mateřní škola v Rokytnici povolena. Dne 3. prosince 1905 se před školou shromažďuje dav rokytnických Němců útočících na školu kameny. Naštěstí nikdo nebyl zraněn, škody byly pouze v podobě rozbitých oken. Česká menšina však byla vděčná za prosazení české školy, a proto neodpověděla žádnou protiakcí.¹⁷

¹⁷ Almanach

4 Vzdělávání v Rokytnici od roku 1905

Od roku 1905 má tedy rokytnické školství obecnou školu a chlapeckou školu měšťanskou, ve které se učí německy a obecnou školu, ve které se učí česky. Vyučování je v této české škole oficiálně zahájeno 8. ledna 1906 a do školy je zapsáno 38 dětí. Česká menšina v Rokytnici je ještě více utlačovaná než kdy dříve a i nadále jsou na škole vybíjena okna a ničena fasáda. Tento stav trvá až do školního roku 1910 - 1911, v němž se objevují první případy žádostí o zapsání německých dětí. Ve školním roce 1911 – 1912 nátlak ze strany německy mluvících občanů ustává a němečtí rodiče chtějí dát 16 dětí do české školy. Není jim však možno vyhovět. V tomto roce bylo zapsáno 57 žáků, což byl rekordní počet. Děti se do školy téměř nevešly, a protože z nedostatku financí nebyla budova udržována, zhoršuje se i její technický stav. Začíná být zcela jasné, že škola potřebuje kapacitně větší budovu, a proto je v roce 1913 zakoupen pozemek a nakresleny plány architektem Františkem Jedličkou z Prahy. První světová válka, která začíná 28. července 1914 však zastavuje všechny plány na stavbu nové školy. Válečné události poznamenávají i školní docházku, neboť otcové a starší sourozenci žáků odcházejí do války a děti jsou často posílány k práci na poli. Na začátku školního roku 1918 – 1919 je škola v říjnu zavřena na celé čtyři týdny z důvodu epidemie tzv. španělské chřipky. Listopad je naopak slaven a veleben díky konci 1. světové války. Ještě před koncem roku 1918 přestupuje 21 dětí z německé školy do školy české. Díky tomu je ve škole v roce 1919 zapsáno 63 žáků, čímž se škola stává kapacitně naprosto nevyhovující. Konečně tedy nastává čas nové školy a toto období jde plně novým plánům vstříc.¹⁸

4.1 Vznik české obecné a měšťanské školy

Vznik samostatného Československa jitrí opět vztahy mezi českou menšinou a německým obyvatelstvem. Německá část se odmítá připojit k nové republice.

¹⁸ Kronika české obecné školy Rokytnice v O. h. 1900 – 1919

Do Rokytnice je proto posláno československé vojsko, které dosadilo do vedení města vládního komisaře, a tím se postupně nepokoje ve městě zklidňují. Představitelé města se začínají zabírat stavbou nové školy a své snahy rozšířili o myšlenku, vedle školy obecné, zřídit i školu měšťanskou. Mezi největší aktéry celé akce patřil Vilém Čermák, který tuto nelehkou cestu podrobně vylíčil v dopise tehdejšímu poslanci Národního shromáždění a zemskému školnímu inspektorovi Vojtěchu Benešovi (bratr pozdějšího prezidenta Edvarda Beneše).

Ve svém dopise se zmiňuje o původním neúspěchu při jednání na Ústřední matici školské. V červnu 1919 se pokusil intervenovat přímo u ministra školství a národní osvěty Gustava Habrmana, jenž se v Rokytnici kdysi učil fotografem. Ministr byl touto myšlenkou zaujat a pověřil Čermáka sepsáním seznamu všech dětí, které by rodiče do české měšťanské školy posílali. Tehdy se Čermákovi podařilo sehnat 110 dětí, které by byly umístěny do tří tříd měšťanské školy. Ministr Habrman ihned začal zařizovat potřebné podklady. Celou záležitost nejvíce ztěžoval fakt, že nejsou pro školu žádné dostupné prostory. Spásnou myšlenkou se stal nostitzký zámek, neboť Josef Nostitz zde pobýval zřídka a vlastnil ještě další nemovitosti. Habrman zjišťoval u ministra veřejných prací Antonína Hampla, zdali je možné zabrat nostitzký zámek z těchto důvodů. Hampl mu sdělil, že dle zákona č. 332 z roku 1919 o zabírání budov pro účely veřejné, lze zabrat i nostitzký zámek.¹⁹

Zámek byl tedy v červenci roku 1919 zabrán. Samozřejmě, že se tato událost neobešla bez nepříjemností, kdy Josef Nostitz ostentativně protestoval, ale nakonec i on sám protokol podepsal. K dalším komplikacím přispěla Zemská politická správa v Praze zrušením záboru. Znovu probíhala jednání a znovu pomohl ministr Habrman. Vše nakonec řešil předseda vlády Vlastimil Tusar a situaci vyřešil k všeobecné spokojenosti. Následovala poslední starost a to zařízení tříd, kde pomohli přátelé a školy ve Vamberku, Lupenici, Pěčíně, Litomyšli a přidala se i škola německá. Ředitelem školy se stal Vilém Malý z Kyšperka (Letohrad) a vyučování na zámku v české obecné a měšťanské škole začalo 26. listopadu 1919 (příloha č. 8).

¹⁹ Almanach

4.2 Školství v Rokytnici v letech 1919 – 1938

I v těchto letech se rokytnické školství dělí na školu německou a školu českou. Nadále trvají národnostní třenice, hlavně ze strany německých občanů a ty jsou vyostřeny vznikem nové Československé republiky. Vznik republiky znamená pro vývoj českého školství v Rokytnici obrovský krok dopředu, zároveň však velké zhoršení politické situace mezi Čechy a Němci. V prvních letech musela být do města povolána vojenská jednotka, která měla za úkol udržet pořádek a předejít jakýmkoliv konfliktům. Situace ve městě se postupně uklidnila. Volby do zákonodárných orgánů přinášejí republice částečné vyrovnání poměrů mezi Čechy a Němci. To přináší i do této části Orlických hor uklidnění a je zabráněno jakýmkoliv snahám ze strany německé většiny o odtržení Rokytnice od ČSR. Přesto po odchodu vojenských sil z Rokytnice Německá strana znovu začíná silně protestovat proti českému školství v Rokytnici. Opět dochází k vyhrožování hlavně německým rodinám, které chtějí posílat své děti do české školy. V tuto chvíli reaguje ředitel české školy rychlým otevřením, ještě ve školním roce 1920 – 1921, kursu českého jazyka pro dospělé, o nějž byl velký zájem právě ze strany německých občanů.²⁰

Obrovský národnostní boj byl bojován i na radnici o vedení města. Výsledky prvních voleb nebyly uznány a celé volby proběhly v náhradním termínu dne 12. února 1922. Česká volební skupina získala pět hlasů z osmnácti, ostatní zůstaly na straně německé. Starostou města byl poté zvolen Richard Pischel, který byl německé národnosti a zároveň ředitelem německé školy. Všechny tyto politické půtky měly vliv nejen na českou menšinu ve městě, ale i na rozvoj české školy.

Česká škola se však statečně držela. Počty dětí ve škole se významně navyšovaly díky dětem z okolních vesnic – Kunvaldu, Kameničné a Pěčina. V těchto letech chodilo do školy v průměru 150 až 200 dětí. Vyučování probíhalo ve třech třídách obecné a ve třech třídách měšťanské školy. Učilo zde šest učitelů, kteří se ale velmi často měnili. Ke změnám v učitelském sboru docházelo téměř každý rok. Učitelé v čele

²⁰ Kronika české obecné školy v Rokytnici v O. h. 1919 - 1938

s ředitelem školy aktivně bojovali za udržení české školy svými četnými mimoškolními aktivitami, které byly nezbytné pro zviditelnění české školy.²¹

Ke sblížení Čechů i Němců přispěl v roce 1927 společný česko-německý projekt. Jednalo se o hospodářsko-průmyslovou výstavu, která byla pořádána v době letních prázdnin, v prostorách české a německé školy. Komentáře k celé výstavě byly v německém, ale i českém jazyce. 1. ledna 1930 se stala součástí státní české školy i zdejší škola mateřská, jež do té doby spadala pod Ústřední matici školskou. Chodilo do ní dvacet dětí. 1. října 1930 byla v prostorách české školy zřízena dvoutřídní česká živnostenská škola pokračovací. Sem bylo zapsáno 30 učňů. Dětem tak bylo umožněno pokračovat v dalším vzdělávání v místě bydliště. Vyučování těmto učňům poskytovali učitelé české obecné a měšťanské školy. Dne 24. srpna 1936 je výnosem ministerstva školství dovoleno otevření 4. ročníku měšťanské školy, zásluhou senátora Maxe Rohleny. Ročník byl otevřen jako prozatímní, a to z důvodu nedostačujících školních prostor. Ke stavbě nové školní budovy však nebylo přistoupeno. I přes nechuť části německého obyvatelstva k české škole, přes problémy s nedostatkem místa a úsilí vyvinuté k udržení školy, se v těchto letech české škole daří. Bohužel školní rok 1937 – 1938 se stává v české škole rokem posledním. Není třeba zdůrazňovat, že nástupem Adolfa Hitlera k moci v sousedním Německu, se začínají poměry v Rokytnici opět zhoršovat a stávají se těžko udržitelné. To si uvědomuje celá česká menšina, kterou začíná ovládat strach, a proto již 7. dubna 1936 posílá vládě rezoluci, v níž v devíti bodech žádá o svoji ochranu a ochranu československé státnosti. Požadovala například rozpuštění Henleinovy Suddetendeutschechen Partei, zesílení finanční stráže a četnictva v pohraničí, umístění vojenské posádky v Rokytnici a také stavbu nové školní budovy. Zajímavým byl i požadavek na odvolání městského zastupitelstva pro nepořádné vedení obce. Jakou odezvu u vlády tato rezoluce měla, není známo. V září 1936 se začíná v oblasti Rokytnicka s budováním opevnění. 15. února 1937 je v Rokytnici nová úřadovna státní policie a od 1. dubna 1937 se Rokytnice stala sídlem Ženíjního skupinového velitelství X, jež bylo zodpovědné za výstavbu opevnění v této

²¹ Almanach

části Orlických hor. Na podzim roku 1937 byla zahájena výstavba rozsáhlého komplexu kasáren. V září 1938 měla být zahájena stavba nové budovy školy, ale z realizace sešlo. Byly vypracované plány, ale místo, kde měla stát, ani jak měla vypadat, nevíme. Všichni žili v napjaté atmosféře, proto byla kladně přijata částečná mobilizace v květnu 1938. Vojsko bylo ubytováno i ve škole a z tohoto důvodu se ve dnech 23. až 25. května 1938 nevyučovalo. Na konci školního roku 1937 – 1938 opouští Obecnou a měšťanskou školu v Rokytnici 151 dětí.²²

4.3 Školství v Rokytnici za druhé světové války

Školní rok 1938 – 1939 je zahájen ve stísněné atmosféře, kterou vyvolávají strach a obavy z budoucnosti. Nikdo neví, jak se bude dál vyvíjet situace, válka je obrovskou hrozbou a česká menšina v Rokytnici si uvědomuje, že napadení by bylo vedeno jejich směrem. 23. září 1938 byla vyhlášena všeobecná mobilizace. V Rokytnici panuje čilý vojenský ruch, je budována obrana hranice, opevnění je obsazováno vycvičenou armádou. Všechny tyto činnosti zabraňují pocitu bezmoci a ve všech srdcích se rodí odhodlání bránit republiku do posledního muže. Neochvějná víra je hnacím motorem pro všechny a také bojovníkem proti ochromujícímu strachu v převážně německém regionu. O to větším šokem je zpráva o přijetí tzv. Mnichovské dohody z 29. září 1938, která bourá všechny naděje a zanechává po sobě jen zoufalství a pachuč zrady. Mezi českou menšinou nastává panika, zhoršovaná termínem předání Rokytnice pod německou správu, který byl stanoven na 10. října 1938. Mnoho času na stěhování všeho českého nezbývalo. Pro českou školu se našly prostory ve Slatině nad Zdobnicí, která je od Rokytnice vzdálená osm kilometrů. Dne 26. května 1939 bylo ministerstvem školství a národní osvěty oznámeno postupné zrušení státní měšťanské školy, přestěhované z Rokytnice do Slatiny nad Zdobnicí. Obce Slatina, Pěčín a Kameničná se tedy snažily o zařízení nové měšťanské školy ve Slatině, aby byla umožněna další výuka v české škole v této oblasti. Výnosem z 5. prosince 1939 obecná

²² Almanach

a měšťanská škola s českým vyučovacím jazykem může pokračovat. Rokytnické děti, jejichž rodiče se nestihli do října 1938 z Rokytnice vystěhovat, ale nemohou tuto školu navštěvovat a jsou automaticky umístěny ve škole německé. Kronika obecné a měšťanské školy z let 1938 – 1945 neexistuje, a proto nejsme schopni dozvědět se víc ze života dětí a vyučování v období nacistické okupace.²³

4.4 Školství v Rokytnici po druhé světové válce do postavení první budovy české školy v Rokytnici

5. května vypuklo v Praze povstání. I Rokytnice se dočkala svého osvobození. Radost rokytnických Čechů nebrala konců, zejména když právě zde byly umístěny tři německé divize, z toho jedna pancéřová. Chuť vše dát do pořádku a žít konečně v českém městě byla obrovská a to samo o sobě stačilo, aby se všichni pustili do činnorodé práce. Ještě v květnu bylo jednáno o české škole. Od 1. června 1945 se v Rokytnici začíná znovu učit česky.

Obrovský kus práce odvedl Josef Kubíček, ředitel měšťanské školy ve Slatině nad Zdobnicí. Zařídil vše potřebné – učebnice, předběžný zápis a podobně. Na první výzvu přišly děti z českých i německých rodin a k 1. červenci bylo zapsáno 67 dětí. K Josefu Kubíčkovvi přibyl nový spolupracovník Miroslav Vídeňský, což přispělo k pravidelnější a systematičtější výuce. Postupné osidlování pohraničí po odsunu Němců zvyšuje počet žáků ve škole, téměř denně přicházejí nové. Původně byly pro děti znovu připravovány prostory v zámku, který za druhé světové války sloužil jako nemocnice. Muselo se vše proto řádně opravit a desinfikovat. Byl zde zřízen i internát pro přespolní děti. O prázdninách byla v tomto internátě zřízena ozdravovna a ta už v roce 1945 hostila 82 českých dětí. Proto je nakonec česká obecná a měšťanská škola, o jejíž otevření bylo požádáno, umístěna v prostorách školy německé (příloha č. 9). Uvnitř budovy bylo vše opraveno a přichystáno před prázdniny tak, aby mohla být škola prvního září otevřena.

²³ Almanach

Ředitel školy 20. června 1945 do nové kroniky české školy v Rokytnici zapsal:

„Pro věčnou paměť všech, kteří pro svobodu lidstva zemřeli nebo trpěli, chceme vychovati v této škole pokolení lepší. Jsme tím povinni staroslavné minulosti našeho národa i jeho budoucnosti. Od dávných dob 13. století, kdy do míst, kde nyní stojí naše město, přišli první čeští obyvatelé, aby panenskou zemi obdělávali, přes slavné doby husitské a jednoty bratrské. Od těžkých dob temna přes plameny první světové války, nebylo odpovědnější doby nad dnešní. Kéž i tato škola splní úkoly jí dané tak, aby rostl zde lid zdravý, nebojácný a nesobecký, který obstojí ve všech zkouškách, kterými osud bude jej zkoušet. Ať láska k této krásné zemi, k lidu, který si zde bez cizáků vládne sám, roste i množí se z pokolení na pokolení.“²⁴

Už tento zápis svědčí o velkém odhodlání, který tehdejší ředitel vdechl do slov úvodního listu kroniky. Poukazuje také na uvědomění si, že úkol, jenž vytyčil pro sebe i své kolegy, nebude nikterak jednoduchý. Někým svědectvím této mravenčí a obětavé práce jsou i zápisy v kronice z prvních poválečných let. Zejména ve školním roce 1945 – 1946, do kterého je zapsáno 234 dětí, bylo práce nad očekávání. Na obecné škole byly otevřeny tři třídy, na měšťanské čtyři. Nebyl však dostatek kantorů. Nezbyvalo než sestavit prozatímní rozvrh se zvláštní péčí věnovanou dětem, které chodí do školy poslední a předposlední rok. V říjnu je ve městské spořitelně otevřen účet na stavbu nové školy, kam byly vloženy první vklady. Počet dětí neustále stoupá a obecná škola musí otevřít další dvě třídy. V tomto měsíci se podařilo doplnit i stav učitelů a výuka se stává vyrovnanou. Na všechny ale začíná dopadat tíha poměrů, zejména neustálý přísun ale i odliv obyvatelstva (neboť někteří lidé zjišťovali, že nestačí tvrdým životním podmínkám podhorského městečka), neznalost dětí a rodičů, velice těžká komunikace mezi nimi a učiteli, to vše počáteční práci ztěžuje. Válečná léta se podepsala velmi negativně na školních znalostech rokytnických dětí, zejména na mateřském jazyce. I

²⁴ Kronika Základní školy v Rokytnici v Orl. horách 1945 – 2006, s. 1

přes všechnu zvýšenou péči a mírnější hodnocení, propadá v pololetí prvního školního roku 28 dětí a na jeho konci 14.

Další poválečné roky se vyvíjejí obdobně. Škola bojuje i nadále se špatným zdravotním stavem dětí, nedostatkem učitelů, místa, pomůcek. 1. září 1948 je rozdělena správa školy obecné a měšťanské. Josef Kubíček je i nadále ředitelem, a to nově vzniklé střední školy (dříve měšťanské), ředitelkou národní (dříve obecné) školy se stává Anna Musilová. Dalším zajímavým rokem je školní rok 1950 – 1951, kdy se ve školách začaly používat žákovské knížky, které byly v Rokytnici kvitovány s povděkem. Také v tomto roce bojuje škola s velkou nemocností a dvěma epidemiemi. V listopadu 1950 je to epidemie nakažlivé žloutenky, kdy onemocnělo 26 dětí, a škola musela být na tři týdny zavřena. Nedlouho poté vypukla epidemie chřipky, při které onemocnělo 42 dětí a téměř všichni učitelé. Nejdůležitější ale pro celou školu je šetření z 27. října 1950, kdy se vybíralo místo nejvhodnější pro novou školu. Bylo vybráno místo, na němž se škola opravdu postavila, ale až o deset let později. Tento školní rok rozhodující slovo opět nepadlo. Ve školním roce 1954 – 1955 se škola připravuje s nadšením na první celostátní Spartakiádu. Na místní Spartakiádě cvičí 110 dětí a 6 dospělých, na okresní 85 dětí a 4 dospělí, na krajské 42 dětí a 4 dospělí. V Praze cvičilo celkem 56 dětí a 4 dospělí. Největší událostí školního roku 1958 – 1959 je povolení výstavby nové školní budovy, jež je zařazena do plánu se začátkem 1. května 1960. Dalším důležitým momentem je umístění průmyslu v Rokytnici, a to výroby vánočních ozdob, která v tomto městě měla dlouholetou tradici až do loňského roku, kdy byla pro nedostatečný odbyt zavřena. Znamenala pro rokytnické občany příslib práce. Ve školním roce 1959 – 1960 nastupuje do školy 293 žáků a na škole je tímto otevřeno 11 tříd, což už budova nemůže pojmout. Hledají se proto náhradní prostory alespoň pro pár tříd. Dvě třídy jsou nakonec umístěny v prvním patře zámku, první ročník byl umístěn na Místním Národním Výboru v místnosti, kde je dnes obřadní síň. Družina mládeže, internát a školní jídelna jsou opět umístěny v bývalém hotelu Alma na Stříbrném vrchu. Celý školní rok se nesl v pracovní náladě, ale také s myšlenkou na stavbu nové budovy. V kronice je podrobně popsán každý krok i krůček učiněný

ve jménu stavby nové školy. Byla tolik potřebná, ale také to měla být stavba první řádné české školy v Rokytnici. Do této chvíle česká škola měla vždy pouze získaný, dočasný azyl. A tak se v tomto roce Rokytnice, po všech těch letech, konečně dočkala. Stavba byla zahájena 20. dubna 1960. Dne 27. dubna se strhávala ornice, 23. května se začala budovat kanalizace, která byla ukončena 15. července. Poté byly hloubeny jámy pro kotelnu, sklep a základy. Práci velmi ztěžovaly deště až lijáky, které toto léto, trvaly přes celý červenec i srpen. Stavba však i přes nepřízeň počasí dobře pokračovala a dne 31. srpna byly již vyzděné části základů. 9. května 1960 byl v rámci oslav 15. výročí osvobození naší vlasti, položen základní kámen s datem 9. V. 1945 -1960. Školní rok 1960 – 1961 začal reorganizací školy, která byla způsobena novým školským zákonem. Osmiletá střední škola mající v 9. třídě žáky, kteří se k docházce dobrovolně přihlásili, byla přeměněna na základní devítiletou školu. Devátá třída v této škole měla 30 žáků. Je velice zajímavé, jak pan ředitel Kubíček popisuje v kronice práci v 9. třídě během roku. Zapsal, že velká část dětí šikovných a vedoucích třídu opustila školu v osmém ročníku, načež v devátém zůstala drtivá většina absolutně neukázněných žáků. Práce zde byla naprosto nezáviděníhodná, neboť kdykoli vešli učitelé do třídy, stříetávali se špatnými žáky, jejich apatií k práci a krutostmi v chování. Těžce bojovali i s rodiči žáků, kteří se dětí zastávali a přidávali tím jen další práci.²⁵

Rozmístění i počet tříd v tomto školním roce byl stejný jako v roce předchozím. U náhradních prostor bylo domluveno, že škole k užívání zůstanou, dokud se škola nebude moci přestěhovat do nové budovy. Novostavba školy pokračovala podle plánu. Svou pomocí přispívali i místní občané z řad rodičů a dobrovolníků, kteří zde odpracovali mnoho hodin zdarma. Stavba svižně pokračovala i přes zimu, která naštěstí byla toho roku mírná, bez větších sněhových nadílek. Bylo to štěstí i proto, že se nepodařilo včas zakrýt střechu hlavní budovy. Příčinou byl nedostatek stavebního materiálu, což pro tu dobu bývalo typické. I přes potíže, jež stavbu provázely (nedostatek materiálu, špatné technologické postupy), i přes nedodržení termínu dokončení stavby, je pravdou, že v tomto školním roce byly budovy školy téměř

²⁵ Kronika Základní školy v Rokytnici v Orl. horách 1945 – 2006

dokončeny a že jejich předání se stalo otázkou několika týdnů. V kronice je zapsán v témže školním roce ještě jeden významný zápis, a to bezplatné předání učebnic a pomůcek všem žákům školy.

Školní rok 1961 – 1962 je v kronice zapsán jako památný, neboť česká škola dostává svou první postavenou budovu za celou dobu své existence v Rokytnici (příloha č. 10). V tomto roce chodí do školy 335 žáků, kteří jsou umístěni do jedenácti tříd. Vyučuje se podle nových osnov pro základní devítileté školy a v deváté třídě podle prozatímních osnov pro deváté třídy. Práce začala dobře a radostně prodchnuta myšlenkou nové budovy. Učitelství sbor už dopředu připravil podrobný plán stěhování od velkých kusů nábytku až po drobné pomůcky k výuce. Termín dokončení byl stanoven na 31. srpna 1961. Tento termín byl sice překročen, ale 23. října 1961 po celodenním kolaudačním řízení byla budova předána na Místním Národním Výboru v Rokytnici a řediteli školy. Při řízení bylo zjištěno mnoho závad a k nim ihned zapsány termíny na jejich odstranění. Komise se však jednohlasně dohodla, že stavba bude prohlášena za „stavbu vzorné kvality“. Během prvního roku nejen že mnohé ze závad nebyly odstraněny, ale na mnohé další se také přišlo. Z tohoto důvodu se několik dnů po kolaudaci nic nedělo. Každý, kdo by snad chtěl něco namítat s myšlenkou starosti o děti a dospělé, kteří budou v budově trávit celé dny, by mohl mít vážné problémy a mohl být označen za sabotéra, což by mělo nepříznivý vliv na takového odvážlivce. Budova stála, ale nikdo nedal pokyn ke stěhování. Bylo totiž více než jasné, že při nedostatcích, které byly odhaleny, bude práce ve škole velice obtížná a nikdo z místních činitelů nechtěl za zjištěné, popř. další poruchy nést zodpovědnost. Teprve na návrh státního inspektora Josefa Holce bylo ujednáno, že otevření nové školy proběhne 12. listopadu a od 13. listopadu se v ní začne vyučovat. Zahájení se účastnilo kolem 2000 lidí a slavnost se velice povedla. Průvod a oslavy byly velkolepé. Ředitel Josef Kubíček k tomuto dni do kroniky zapsal: *„Byl to významný den pro celé Rokytnicko, den, na který marně čekaly děti, za Rakouska, první republiky i po*

osvobození od r. 1945. Den, za který pracovaly celé generace za velmi těžkých podmínek. Pokládám za nutné vzdát jim dík dnešní generace, která se dočkala....“²⁶

²⁶ Kronika Základní školy v Rokytnici v Orl. horách 1945 – 2006, s. 116

5 Škola do přestavby v roce 2002

Budova nové školy se skládala z hlavní budovy, ve které byly třídy, dále budovy internátu a jídelny a ještě jedné budovy, v níž byla umístěna družina a dílny. Škola byla vybavena téměř celá zánovním nábytkem. Tělocvična, chemická a fyzikální laboratoř byly zařízeny naprosto nově, v té době moderně. Přesto se na některé věci muselo čekat a psát o ně žádosti.

Ve školním roce 1962 – 1963 postupně opadala omítka téměř ve všech třídách i na chodbě. Další vážnou závadou byly velké trhliny mezi nosnými zdmi a příčkami. Střechou zatékalo. O prázdninách se místo úprav okolí školy opravuje vnitřek budovy a vše se znovu maluje. Organizace školního roku jinak nevybočuje z běžného chodu, problémy se objevují jen na internátě, který i nadále slouží dojíždějícím dětem z Orlického Záhoří a Neratova. Přestupky dětí dosahují takového stupně, že musejí být vráceny rodičům. Zjistilo se, že nelze doplňovat stav dětí na internátu dětmi z narušeného rodinného prostředí. Podmínky chodu internátu byly totiž omezeny jak počtem pracovníků, tak neodděleným výchovným prostředím.

Další rok do školy chodí 332 dětí, do družiny 75 a do internátu je zapsáno 27 dětí. Školní rok byl poměrně klidný. Starosti jsou pouze se stavem budovy, neboť opět opadaly na deseti místech stropy v rozsahu jednoho metru čtverečního a někde i více. Začíná se upravovat okolí školy, na které do této chvíle nezbýval čas. Od konce března do července 1964 byla ve škole umístěna také mateřská škola, v níž vypukl požár, a bylo nutné ji opravit.

Následující roky fungování nové školní budovy a v ní české školy nemají patrných výkyvů. Pořádají se kulturní a sportovní akce. Jezdí se na výlety a pro velkou migraci obyvatelstva se stále bojuje s kázní. Vrásky na čele stávajícímu řediteli a po něm několika dalším dělá padající omítka a zatékání střechou. Tento boj je veden po celých 40 let, než je budova v roce 2002 přestavěna.

V roce 1967 – 1968 odchází do důchodu ředitel Josef Kubíček a na jeho místo nastupuje Josef Lipenský. Zápisy v kronice od tohoto školního roku jsou si hodně podobné, vypovídají o počtech žáků, akcích, stavu budov, činnosti kroužků, výstavách,

výletech, inspekcích, tu a tam najdeme zprávu o vloupání do školy nebo tragickém úmrtí některého z žáků (těch je tam naštěstí málo), ale nic z toho, co žáci, učitelé a ostatní lidé prožívají ve škole i ve městě, jak tomu bylo za pana ředitele J. Kubíčka. Jakoby se čas zastavil, zpomalil, nebyl černý ani bílý, jako kdyby lidé v té době nic necítili, nepotřebovali, neměli starosti a sny. Zápisy vůbec nereagují ani na tak převratnou událost, jakou byl rok 1968. Ani náznak zmínky. Jako by si lidé vůbec nevšimli, že po celé další roky až do Sametové revoluce s nimi život ve městě sdílí sovětská armádní posádka, která se nastěhovala do kasáren místo našich vojáků. Najednou zde byli cizí vojáci, tanky, vystavěly se nové byty pro rodiny velitelů a postavila se malá ruská škola pro jejich děti. Nikdo nelamentoval a nesvěřil se ani papíru s tím, že jim spánek ruší rachot tanků a jak houby po dešti na mnoha místech vyrostly cedule s nápisy: „Zákaz vstupu – vojenský prostor“.²⁷

Časem se v kronice pouze začínají objevovat poznámky typu, že žáci druhého stupně byli na prohlídce zařízení a vojenské techniky v místní sovětské posádce, dále o absolvování besed s místními členy posádky na téma např. „Nad mapou SSSR“. Děti také jezdily na promítání sovětských filmů do Dobrušky.

Výchovné a vzdělávací cíle si byly také hodně podobné. Pojednávaly o upevňování odpovědného postoje k úkolům a potřebám socialistické společnosti, o cílevědomém vytváření pozitivních morálních vlastností žáků a jejich společenského citění rozvíjením účinných metod a forem ideově výchovného působení. Pedagogičtí pracovníci svou výchovou měli žákům poskytovat pevný ideový, rozumový, citový i charakterový základ pro život ve společnosti. Oslava výročí osvobození vlasti sovětskou armádou byla vždy významným podnětem k posílení socialistického vlastenectví a internacionálního citění. Ve stejném duchu by se dalo v podstatě pokračovat až do roku 1989. Během těchto zvláště vzduchoprázdných, nehybných let školu dál trápí výsledky „socialistické“ výstavby školy. Díky tomu v prosinci 1970 byly započaty práce spojené s rekonstrukcí střechy. V internátě jsou umísťovány především

²⁷ Kronika Základní školy v Rokytnici v Orl. horách 1945 – 2006

děti ze zvláštní školy, proto 1. června 1976 přechází internát do správy této školy, která se tak změnila na zvláštní školu internátní.

Ve školním roce 1976 – 1977 se začal uskutečňovat postupný přechod na nové pojetí obsahu výchovně vzdělávací práce školy se zřetelem k výrazné orientaci na soustavné rozvíjení aktivity a tvořivé činnosti žáků, na rozvíjení logického myšlení, rozumových schopností a praktických dovedností. V kronice je o novém pojetí výchovně vzdělávací práce napsáno toto: *„Je zřejmé, že aktivní metody a formy práce vytvářejí podmínky k tomu, aby žáci získali nové poznatky, návyky a dovednosti v tvořivém procesu. Jsme si vědomi toho, že obsahová přestavba výchovně vzdělávacího systému sleduje optimální uplatnění žáků v životě a práci v rozvinuté socialistické společnosti.“*²⁸

Když byli žáci tohoto 1. ročníku v 6. třídě, učitelé hodnotili jejich poznatky a práci jako velmi uspokojivé.

V roce 1978 reforma mění povinnou školní docházku z devítileté na desetiletou. Od školního roku 1981 – 1982 je docházka do základní školy pouze osmiletá a pak žáci pokračují studiem minimálně dvouletým na některé střední škole nebo odborném učilišti.

V 70. letech dochází k postupnému snižování počtu dětí a školu průměrně navštěvuje 250 – 280 dětí. Mimo děti z Rokytnice do školy dojíždějí také děti z Orlického Záhoří, Panského pole, Horní Rokytnice, Říček a Nebeské Rybné. Žáci, kteří neměli z Rokytnice každodenní spojení, mohli opět využívat internát, i když patřil pod správu zvláštní školy. Při škole pracovaly kroužky: filatelistický, zdravotnický, krajkářský, ochránců přírody, výtvarný, lyžařský, lehké atletiky, střelecký, radistický a motoristický.

Osmdesátá léta zastihují Rokytnici a její školu stejně spící jako v letech sedmdesátých. Ve školním roce 1985 – 1986 byla do funkce ředitelky školy jmenována Mgr. Eva Brklová. Školní roky probíhají ve znamení oslav 40. výročí osvobození naší

²⁸ Kronika Základní školy v Rokytnici v Orlických horách 1945 – 2006, s. 236

vlasti sovětskou armádou, ve znamení příprav a konání 27. sjezdu KSSS a 17. sjezdu KSČ a voleb do zastupitelských sborů. Celoroční práce školy vychází z hlavních úkolů základního a středního školství po 17. sjezdu KSČ, stranických orgánů a závěrů inspekce. Všechny akce a snahy školních aktivit jsou i nadále vedeny v duchu totalitního režimu. Dozvídáme se už alespoň více ze života města, najdeme zde zmínky o sovětské škole a o spolupráci s ní. Sovětské a české děti připravují společný program na kulturní akce, sovětské učitelky hospitují v české škole a naopak čeští učitelé v sovětské.

Ze strnulého vnuceného spánku se město probouzí v listopadu 1989. I škola reaguje na listopadové události tohoto roku. Vytváří své Občanské fórum, jehož mluvčími byli J. Kuzdas, H. Procházková, L. Dostálová. V prosinci téhož roku zaměstnanci školy vyjadřují důvěru svému vedení. Ředitelka i zástupce dostali padesáti procentní důvěru, a proto byl vypsan konkurz na místo nového ředitele základní školy. Do konkurzu se přihlásili V. Bahníková a V. Bureš. Konkurz vyhrála Mgr. Věra Bahníková, která od července 1990 začala vykonávat funkci ředitelky školy. Její zástupkyní byla zvolena Mgr. Hedvika Procházková. V lednu 1990 byl na základě změn upraven plán práce školy, jenž byl až do konce školního roku respektován.²⁹

Školní rok 1991 – 1992 byl silně poznamenán politickými událostmi, jež se v našem státě odehrávaly. Vyhrotil se vztah mezi učiteli a ministerstvem školství, vedeným panem Petrem Vopěnkou. Nebyla upřesněna jasná koncepce školství, platy učitelů patřily k nejnižším v republice. V závěru školního roku dochází k řešení problémů, ale ani ty nepřinášejí všeobecné uspokojení. V tomto důsledku nahrazuje ministra Vopěnkou pan Petr Piřha. Úvazky učitelů však zůstávají i nadále nevyřešeny.

V tomto roce do školy nastupují děti Volyňských Čechů, kteří požádali o návrat do staré vlasti ze zdravotních důvodů po černobylské tragédii. Byli to obyvatelé Malé Zubovštiny a Malinovky. Do školy tím přibylo 15 dětí. Díky dosídlení bytů po odchodu sovětské armády se zvyšuje i počet žáků ve škole. Kromě všech soutěží, exkurzí a sportovních akcí je zapsáno, že sníženým stupněm z chování bylo hodnoceno 11 žáků.

²⁹ Kronika Základní školy v Rokytnici v Orl. horách 1945 – 2006

Z toho deset druhým stupněm a jedna žákyně třetím stupněm. Důvody jsou přisuzovány změnám a uvolněním ve společnosti, které se mnohdy odrážejí i v kázni dětí. Nepříznivé vlivy jsou podporovány migrací obyvatelstva, neznalostí rodin, s nimiž se těžce spolupracuje, a to vše je umocněno citovou chudostí a velmi častým nezájmem rodičů nejen o děti, ale i o školu jako takovou.³⁰

V roce 1992 byla zařízena také počítačová učebna v celkové hodnotě 57 000 Kčs, což umožnilo zavedení hodin informatiky. Za tento počín mohla škola poděkovat starostovi města v Rokytnici Antonínu Štefkovi, který nejen povolil toto financování, ale také ho zařídil. V roce 1992 – 1993 se opět hledá nová koncepce školství, řešení učitelových platů a zařazení učitele ve společnosti. Tento rok přinesl částečné zklidnění a dal učitelům možnost kreativní a zajímavé práce.

V letech 1993 – 1994 se v prvních třídách začíná vyučovat podle koncepce obecné školy. 31. července 1994 byla zrušena zvláštní škola internátní a od 1. srpna byla připojena k základní škole. Dostala formu dvou speciálních tříd a přispěla k stoupajícímu počtu dětí ve škole.

V roce 1994 – 1995 do projektu Obecná škola postupují další dvě třídy a pozornost se zaměřuje na děti s vývojovými poruchami a logopedickými problémy. Trend zaměřující se na tyto děti zůstává škole až do současnosti.

Rok 1996 – 1997 přináší první překročení počtu dětí nad 300 po téměř 30 letech a při školním zápisu je zapsáno 45 prvňáčků. Škola se také zúčastnila řetězové stávky učitelů celé republiky. V termínu od 2. září do 29. listopadu přijíždějí do Rokytnice manželé Nelsonovi ze Stillwateru, Oklahoma ze Spojených států amerických, kteří v rokytnické škole vyučují anglickému jazyku. Projekt se stal velmi úspěšným, neboť pomohl zvýšit úroveň znalostí angličtiny jak žáků, tak i pedagogů. Pro zájemce z řad obyvatel města pořádali lektoři večerní kurzy. Díky velkému zájmu o výuku, byli manželé Nelsonovi pozváni i na další školní rok.

V červnu 1996 začíná rekonstrukce školní jídelny. 19. prosince 1996 je budova předána v kolaudaci za 12,5 milionů korun. Byl vyhlášen konkurz na vedení jídelny,

³⁰ Kronika Základní školy v Rokytnici v Orl. horách 1945 – 2006

který vyhrála společnost Adeva s.r.o. Od té doby jídelna sloužila nejen žákům, ale i široké veřejnosti celé Rokytnice. V patře školní jídelny jsou vybudovány dva byty pro učitele a umístěna krajkářská škola.³¹

Tato škola je v prostorách nad školní jídelnou umístěna dodnes a pracuje pod vedením paní Daniely Fitzkové. Děti se zde učí velmi starému řemeslu a tím je ručně paličkováná krajka. Je velice důležité, aby se udržovaly staré tradice a řemesla, zejména pokud jsou součástí daného kraje. V případě paličkové krajky se udržet tradici naštěstí daří. Děti si kromě paličkování samy kreslí ke svým výtvorům i návrhy, vznikají nádherné projekty například: Podmořský svět, Malý princ, Paličkový kalendář na motivy knihy Pověsti z Orlických hor a podobně. Tradice paličkování je spjata s městem Vamberk, které leží nedaleko Rokytnice. Výroba krajky se rozšířila v první polovině 17. století, kdy byla zavedena jako robota. Způsobem obživy zůstává paličkování v tomto kraji až do 20. století. Dodnes se zde vypráví, že jednodušší paličkovanou krajku umělo upaličkovat již čtyřleté dítě, které tak pomáhalo při výdělku rodiny.

Ve školním roce 1997 – 1998 přestupuje počet žactva opět hranici tří set dětí. První až pátý ročník vyučuje podle Obecné školy, šestý ročník podle Základní školy a sedmý až devátý ročník podle rozvolněných plánů MŠMT. Od dubna do června přijíždějí vyučovat anglickému jazyku opět manželé Nelsonovi. Na závěr jejich pobytu jim bylo uděleno čestné občanství města Rokytnice v Orlických horách. Manželé věnovali škole finanční dar a přislíbili další návštěvu, pokud jim bude sloužit zdraví. Naposledy školu navštívili v roce 2002. K další návštěvě však bohužel nedošlo, neboť paní Marie Louise Nelsonová těžce onemocněla a v roce 2005 zemřela. Pan Nelson do školy poslal alespoň pozdrav a dárek od paní Nelsonové, kterým byla její kniha S láskou z Čech.

Tento školní rok dosahuje důchodového věku stávající ředitelka Věra Bahníková. Z tohoto důvodu se 21. dubna 1998 koná konkurz na nového ředitele školy, ve kterém

³¹ Kronika Základní školy v Rokytnici v Orlických horách 1945 – 2006

byl úspěšný pan učitel Zdeněk Dušek. Nový ředitel se ujímá své funkce 1. srpna 1998 a ve funkci působí dodnes.

Školní rok 1998 – 1999 se vyznačuje počtem žáků, který dosahuje čísla 323. První třídu navštěvuje 35 dětí a na další rok je zapsáno 61 dětí. V dalším školním roce opravdu nastupuje 64 prvňáčků a kapacita školy se stává naprosto nedostatečnou.

Ve školním roce 2000 – 2001 špatný stav budovy, s nímž bojují všichni ředitelé už od počátku existence této stavby, dosahuje vrcholu. Havarijní a nebezpečný je stav střechy, oken a vodovodního potrubí. K tomu se přidává kapacitní přeplněnost školy. Odborné učebny musely být zrušeny, aby se udělal prostor kmenovým třídám. Pro kabinety už nezbývá místo a sborovna už nemůže pojmout rozšiřující se řady učitelů. Naprosto nevyhovující je i malá tělocvična.

Škola i městský úřad čekají s napětím, zda bude uvolněna dotace na rekonstrukci a dostavbu nové školy. Zatím je přislíbena a tím otevřena naděje na důstojnější prostory a podmínky k výuce. Dochází také k výměně zástupce ředitele, kdy za Hedviku Procházkovou, která dosáhla důchodového věku, nastupuje Libuše Dostálová. S funkcí zástupkyně ředitele přebírá i úlohu kronikářky. Zápisy v kronice se od této doby začínají měnit a najdeme v ní nejen zápisy ze života školy, ale i zápisy ze života města, jež se vzájemně prolínají. Poprvé za všechny roky se objevují zápisy, vyprávějící o událostech školních, republikových i celosvětových. Kronika tak opět získává ducha a ztrácí obavy i strnulost minulých let.³²

Školní rok 2001 – 2002 se stává jedním z klíčových roků pro rokytnické školství. Do školy nastupuje 341 žáků. Postupně se upouští od učebních plánů Obecné školy. Žáci prvních tříd se začínají učit podle plánů Základní školy, 2. - 5. ročník podle školy obecné, 6. – 9. ročník podle Základní školy. I nadále se bojuje s velice špatným technickým stavem budovy a její přeplněností. Čeká se na rozhodující slovo o poskytnutí potřebných financí na rekonstrukci školy. 19. října 2001 píše ředitel Zdeněk Dušek Důvodovou zprávu k žádosti o poskytnutí státní dotace na celkovou přestavbu školského areálu. V úvodu zprávy se zmiňuje o stávající budově, která byla

³² Kronika Základní školy v Rokytnici v Orl. horách 1945 – 2006

vystavěna pro 13 tříd. Zdůrazňuje, že v době svých začátků budova kapacitně vyhovovala nejen z důvodu menšího počtu žáků, ale také díky jiným předpisům pro zaplňování jednotlivých tříd, než je tomu v dnešní době. V úvodu také připomíná, že po obsazení Rokytnice sovětským okupačním vojskem se snížil počet českého obyvatelstva, a tím také počet žáků. Po odchodu ruských jednotek zůstalo ve městě mnoho volných bytů. Po opravení jsou byty přiděleny mladým rodinám, čímž se zvedl počet obyvatel za deset let o 569. S přibývajícím obyvatelstvem se samozřejmě zvyšuje i počet žáků ve škole. Ve školním roce 1990 – 1991 navštěvuje školu 235 žáků. V současné době (2001 – 2002) to je 350 žáků. Nárůst je tedy téměř 50%. Původní 13 třídní škola je zaplněna 18 třídami. Ředitel na dalších stranách zprávy vysvětluje všechny těžkosti a komplikace při výuce i běžném chodu školy, způsobené právě kapacitní přeplněností – postupné rušení odborných učeben, kabinetů, stoupající počet zaměstnanců, kteří nemají vlastně kde pobývat, zřízení šaten na chodbě. Ve zprávě se také podrobně rozepisuje o nevyhovující tělocvičně. Vyjmenovává nejen sportovní aktivity žáků, ale i rokytnických klubů, čímž dokazuje, že by nová tělocvična byla využívána nejen při školní tělesné výchově, ale i v mimoškolní činnosti mládeže a dospělých. Zprávu zakončuje výčtem všech technických nedostatků v havarijním stavu. Poslední odstavec je věnován poznámce, že i přes snahu zřizovatele školy, města Rokytnice v Orlických horách, jehož starostou je pan Antonín Štefek, který se snaží finančně vypomocet při zajištění chodu školy i nejnnutnějších opravách, nemůže bez pomoci státu plně vyřešit těžkou situaci školy.³³

Ve druhém pololetí se konečně začalo o škole v Rokytnici jednat na ministerstvu a v červnu padlo definitivní rozhodnutí, že se přestavba s menšími úpravami uskuteční.

Práce spojené s přestavbou školy byly zahájeny na konci srpna. Mimo tuto největší starost škola samozřejmě plní své běžné úkoly, akce a soutěže. Řeší kázeňské přestupky, klasifikaci a mnohé další situace, jež vyplývají z povinností a práce učitelů i jejich malých svěřenců. V tomto roce jsou v kronice zapsány dva kuriózní případy,

³³ Důvodová zpráva k žádosti o poskytnutí státní dotace na rekonstrukci a přístavby školského areálu

keré určitě stojí za zmínku. V prvním případě se jedná o přešupek, jenž vyniká nad všechny ostatní. Žák šesté třídy si „vypůjčil“ v noci tajně kamion s vlekem a jel se projet. Opravdu nastartoval, projel Rokytnicí, pokračoval směrem k Pěčínu, kde sjel ze silnice a havaroval. Událost se naštěstí obešla bez následků a poškození zdraví malého pachatele nebo jiné osoby.

Druhou kuriozitou byly padající kroupy. Jako již tradičně pořádala škola Dětský den v Julinčině údolí. Bylo krásné, teplé počasí, děti si na říčce vybudovaly přehradu, a tak si užily nejen her a soutěží, ale také úžasného koupání. Při návratu do Rokytnice se přihnál z ničeho nic mrak a začaly padat kroupy velikosti pingpongových míčků. Tato událost jistě zůstala zapsána v paměti zúčastněných dodnes a rozhodně prověřila charaktery jak dětí, tak dospělých. Byl to den, při kterém si všichni neplánovaně vyzkoušeli chování v mezní situaci. Děti vesměs jednaly otevřeně a přímočaře a dospělí ve většině případů zachovali duchapřítomnost. Našlo se však i pár případů těch, kteří by se nad svým chováním měli přinejmenším zamyslet.³⁴

Plné ruce práce a velké změny čekaly učitele i žáky ve školním roce 2002 – 2003. Do školy chodí 323 žáků. Z rozhodnutí MŠMT se škola stala právním subjektem a jejím zřizovatelem je město Rokytnice v Orlických horách.

Začalo také velmi náročné, avšak slibné období – ve škole se buduje. Během prvního pololetí výuka probíhá ve ztížených podmínkách za ohlušujícího rámusu, oblacích prachu a neustálém strachu o děti, aby se nepřipletly, kam nemají. Spolupráce se stavebními dělníky však probíhala ve vzájemné shodě a ochotě se přizpůsobit. V pondělí 14. listopadu 2002 se konalo před školou symbolické položení základního kamene investiční akce „*Rekonstrukce a dostavba základní školy v Rokytnici v Orlických horách.*“ (příloha č. 11)

V novinovém článku nazvaném „Škola bude“ je uvedeno: „*V uvítacím proslovu starosta Antonín Štefek poděkoval lidem, kteří se o tuto stavbu v hodnotě 140 milionu Kč zasloužili, a informoval o tom, co zahájení stavby vlastně předcházelo a jak bude stavba pokračovat nadále. Uvedl, že generální dodavatel stavby se smluvně zavázal*

³⁴ Kronika Základní školy v Rokytnici v Orlických horách 1945 – 2006

*dokončit přístavbu a rekonstrukci učebnové části do 30. 9. 2003 a sportovní části včetně víceúčelové haly do 30. 8. 2004. Také poděkoval vedení společnosti Strojírny Rokytnice a. s. za vstřícnost v jednání o využití zámku pro přemístění dětí ze školy na několik měsíců v roce 2003. Závěrem vyslovil přesvědčení, že dílo bude ve smluvním termínu zdárně dokončeno, že bude rokytnická škola jednou z nejmodernějších na okrese a že zvýší prestiž města všeobecně. Odborné učebny i sportovní areál budou sloužit samozřejmě i široké veřejnosti.*³⁵

Předvánoční atmosféra není ve škole prodchnuta úklidem, ale velkým balením. Stovky krabic od banánů byly naplněny sbírkami pomůcek, knihami z knihovny a věcmi ze skladů. To vše včetně nábytku se převáželo do rokytnického zámku. Mezitím probíhal úklid náhradních prostor za vydatné pomoci rodičovské veřejnosti. 30. ledna 2003 průvod dětí s lavicemi a židličkami opouští školu a odnáší tyto kusy nábytku do svých nových tříd na zámku (příloha č. 12). Zámek po osm let zel prázdnotou a nyní otvírá své dveře malým svěrencům. Není to pro tuto barokní stavbu nic nového. Vždyť děti přivítal poprvé za první republiky, svou náruč otevřel i po druhé světové válce a konečně do třetice zde nacházejí útočiště i současné děti. Stará budova ožívá dětským smíchem a srdce pamětníků i kronikářů se ozývá nostalgickou notou opakujících se střípků historie. A zámek jakoby na děti čekal. Prostory byly překvapivě vyhovující, musely se poupravit jen některé elektrické rozvody a sociální zařízení. K tomu poskytují dostatečný čas jarní prázdniny, které probíhají v nadcházejícím týdnu. Po prázdninách nastupují děti již do náhradních prostor. První třídy a jedna druhá se nacházejí ve třídách nad školní jídelnou, další druhá třída byla umístěna do bývalého Domu služeb. Zbývajících třináct tříd a sborovna je v zámku. Pro děti to bylo dobrodružné období. Nakonec kolik dětí má školu na zámku? I zakončení školního roku na zámeckém nádvoří dýchalo tajemnem dávných let.

V tomto školním roce přesně 1. ledna 2003 škola také převzala od soukromé firmy Adeva s. r. o. provoz školní jídelny.

³⁵ Horský kurýr, listopad 2002, s. 1, 3

V hektickém a netradičním duchu probíhá i následující školní rok 2003 – 2004. Do školy chodí 309 žáků a celý rok je poznamenán hlavně přestavbou školy. V provizorních prostorách děti zůstaly až do Vánoc 2003. Od nového roku 2004 se začalo vyučovat v zrekonstruované učebnové části. Přestavba byla financována ze státní dotace. Nové zařízení financovalo město Rokytnice v Orlických horách. Vedení školy vybíralo nábytek a podílelo se na barevném řešení celé budovy. Všechny učitele, žáky i návštěvníky zcela překvapil výsledek přestavby. Společně obdivovali netradiční, velkorysé a smělé řešení této stavby. Speciální učebny, nové třídy, aula, kanceláře, kabinety, knihovna, prostorná sborovna a uprostřed pod skleněnou střešou krásné a působivé atrium. Kromě kabinetů bylo vše vybaveno novým moderním nábytkem. I děti byly zaraženy ohromnými prostory a alespoň prvních pár měsíců byly k tomuto přepychu a kráse uctívány. Provoz nové školy byl zahájen 23. února 2004. Současně byla také zahájena výstavba sportovní části areálu. Jako náhradní místnost k výuce tělesné výchovy sloužila aula, kde také byl tento náročný a ve všech směrech hektický školní rok slavnostně zakončen.

Ve školním roce 2004 – 2005 chodí do školy 313 žáků. Práce v tomto školním roce je poznamenána pokračováním výstavby nového sportovního areálu. Staví se velká sportovní hala o rozměrech 44 x 26 metrů s veškerým zázemím, posilovna, sauna, bar a venkovní sportoviště. Stavba bude dokončena o prázdninách. Náklady na rekonstrukci celého školského areálu dosáhly částky 170 milionů korun. Škola však více než splnila očekávání (příloha č. 13). Všemi obdivovaná krásná budova poskytuje úžasné zázemí dětem i učitelům a výuku umožňuje v širokém rozsahu a moderních podmínkách (příloha č. 14).

6 Současnost školy

Tak jako jsou sedmdesátá a osmdesátá léta v této škole uzavřena v jakési strnulosti, druhá polovina 90. let a léta následující jsou příznačná mnohdy až hektickou činností. S nástupem ředitele Mgr. Zdeňka Duška a zástupkyně Mgr. Libuše Dostálové se utváří tým, který pro každý školní rok nachází vždy něco, co nutí školu, aby byla lepší a zdokonalovala svoji práci. Rozhodně se v této škole usiluje, aby nebyly ohromující jen prostory, které jsou opravdu krásné, ale aby možnostem této moderní budovy odpovídala i výuka a dosahovala co nejvyšších kvalit. To se však netýká jen výuky jako takové, ale i mimoškolních aktivit, kterých zde najdeme víc než dost.

Rok 2005 – 2006 je uzavřením jednoho obrovského břemene, kterým byla přestavba školy. O prázdninách byl totiž dokončen a na začátku školního roku předán celý sportovní areál. Stejně jako školní budovu i toto místo obdivují davy návštěvníků. Sportovní hala poskytuje využití nejen školní mládeži, ale i široké veřejnosti. Vedení školy je také ohromeno možnostmi, které areál poskytuje, okamžitě reaguje a buduje v prvním poschodí jídelny (dříve internát) ubytovnu, aby mohli tyto prostory využívat i zájemci z celé republiky a zájem je opravdu veliký.³⁶

Mohlo by se zdát, že je na čase si aspoň malou chvíli odpočinout a vydechnout. Opak je však pravdou. Učitelé prvního stupně se dohodli, že počínaje tímto školním rokem zpestří a oživí zápis dětí do prvních tříd. Od tohoto roku je tedy každý zápis charakteristický nějakým zvířátkem. Děti zvířátko potkávají hned při příchodu do školy v podobě výzdoby připravené malými žáčky, se zvířátkem si zazpívají a zatancují, prohlédnou si s ním školu a zasoutěží si. S jeho pomocí plní také úkoly na pracovním listě. Tento maskot je doprovází i domů, neboť si odnášejí keramický zvoneček, na němž je vyobrazen.

V tomto školním roce 2005 - 2006 proběhla další velká akce a to uplynutí sto let od založení české školy. Oslavy byly opravdu velkolepé. Průvod začínal u domu, který byl prvním místem sídla české školy. Při této příležitosti byla na něm umístěna pamětní deska. Příprav na oslavu se účastnili všichni učitelé i žáci. Ve škole byl den

³⁶ Kronika Základní školy v Rokytnici v Orl. horách 1945 – 2006

otevřených dveří s řadou dětských vystoupení a výstav školních prací. K této příležitosti byl také vydán Almanach 100 let české školy a prodáno mnoho pamětních medailí (příloha č. 15).

Od tohoto roku má škola také své logo (příloha č. 15). Autorkou je Mgr. Kateřina Čadílková. Vyhotovila pět návrhů a děti jim dávaly své hlasy. Vybráno bylo logo, na němž je medvěd (součást znaku města) a sova (symbol moudrosti). Oba se spolu sklánějí nad otevřenou knihou. Logo zdobí střední kruh sportovní haly, ale i školní prapor, diplomy, kroniku, internetové stránky. Doufejme, že se bude líbit i všem dalším dětem, které projdou touto školou.

Ve školním roce 2006 – 2007 dochází k omlazení učitelského sboru. Odchází několik učitelek důchodového věku. Za zmínku stojí jistě Mgr. Marie Čapková, která odchází ve věku úctyhodných 72 let. Škola je zasažena klesajícím počtem dětí. Sice později než školy v okolí, ale i zde začíná dětí ubývat. Nastupuje 282 dětí a vyučuje se podle osnov Základní školy. Je zřízena devítičlenná školská rada.

I v tomto roce se najde něco zásadního, dokonce průlomového, neboť se vytvářejí v rámci školské reformy vlastní školní vzdělávací plány (blíže viz kapitola 7). Učitelé se tedy dobrovolně, někteří i nedobrovolně pouští do tvorby ŠVP. Každý si také vytvořil několik svých projektů, které budou realizovány v příštím školním roce (blíže viz kapitola 8).

Školu také navštívila Česká školní inspekce. Zaměřila se na formální podmínky vzdělávání a dopad informačních a komunikačních technologií na výuku a učení. Závěr inspekční zprávy byl tohoto znění: *„Formální podmínky vzdělávání podle vybraných ustanovení školského zákona jsou splněny. Škola disponuje širokým softwarovým vybavením pro výuku jednotlivých předmětů. Kvalitní hardwarové vybavení odpovídá počtu žáků školy. Pozitivní je vysoká odborná kvalifikovanost většiny učitelů pro práci s výpočetní technikou. Zařazování ICT do výuky je jednou z priorit vedení školy a je svou frekvencí vysoce nadprůměrné.“³⁷*

³⁷ Kronika Základní školy v Rokytnici v Orl. horách od roku 2007, s.

Školní rok 2007 – 2008 je ověřováním školního vzdělávacího programu. Předpoklady, které byly očekávané, se vyplnily. Program má své výsledky, byl tedy určitě vypracován kvalitně. Jeho realizace klade velké nároky na přípravy učitelů, kteří často zůstávají v zaměstnání do večera nebo do práce docházejí ve dnech volna. Odezva dětí na nový způsob výuky je kladná, rodičovská veřejnost však často zůstává bez zájmu a netečná.

Trend posledních let o zlepšování a zvyšování úrovně výuky přetrvává až do dnešních dnů. V současné době ve škole pracuje 19 pedagogických pracovníků (nejsou zapsány učitelky na mateřské dovolené), šest provozních zaměstnanců a šest uklízeček (příloha č. 16).

Kapacita školy je 400 dětí. Bohužel i v této škole žáků ubývá tak jako na všech jiných školách. Celonárodní trend v této otázce není příznivý, v Rokytnici se navíc nestaví nové byty a ubývá i pracovních příležitostí. Do školy chodí v posledních letech kolem 220 dětí. Kromě žáků z Rokytnice do školy dojíždějí děti z okolních obcí, a to Bartošovic, Kunvaldu, Pěčina, Nebeské Rybné a Říček. Škola je příspěvkovou organizací, jejímž zřizovatelem je město Rokytnice v Orlických horách.

Součástí školy je i školní jídelna, která se stará o malé strážníky, ale také vaří pro zájemce z řad široké veřejnosti. Děti si zde mohou vybírat ze dvou, dospělí ze tří jídel. Strážníci si také mohou koupit během dopoledne i odpoledne v bufetu, který je součástí jídelny, pití a svačiny. Kuchařky se také starají o zajištění celodenní stravy pro ubytované hosty.

Ke škole patří také družina s kapacitou 79 žáků. Družinu navštěvuje ročně v průměru přes 60 dětí. Kromě toho, že se paní vychovatelky v tomto počtu mají co ohánět, vymýšlí pro své svěřence spousty dílniček a různých jiných aktivit, které děti přitahují jako magnet. Kromě různorodého tvoření jsou to například akce Karneval – Z pohádky do pohádky, Stavebnice v akci, Adventní setkání s klienty z Ústavu sociální péče, Tříkrálová sbírka, Výlet na Kopeček s ukázkou řemesel, Cesta za lesním skřítkem, Cesta kolem světa, Noc s Andersenem. To je jen zlomek aktivit vychovatelek a dětí

ve družině. Naprostou samozřejmostí pro paní vychovatelky je také zapojování se do většiny školních akcí a spolupráce při jejich organizaci. (příloha č. 17)

Škola se ve výukových a kreativních činnostech nedá zahanbit. Ve vzdělávání pokračuje přechod na výuku podle vlastních školních vzdělávacích plánů. Žáci prvního, druhého, třetího, šestého, sedmého a osmého ročníku se vzdělávají podle nového Školního vzdělávacího programu pro základní vzdělávání, č. j. 2/2008, ve speciální třídě dle programu upraveného pro speciální třídu. V ostatních ročnících se děti vzdělávají podle vzdělávacího programu Základní škola, č. j. 16847/96 – 2, speciální třída podle programu Základní škola, č. j. 22980/97 – 22. Z volitelných předmětů se zde vyučuje Cvičení z českého jazyka, Cvičení z matematiky, Německý jazyk, Vedení domácnosti, Matematicko – fyzikální praktika, Anglická konverzace a nepovinné předměty Sborový zpěv a Zdravotní tělesná výchova.³⁸

Do výuky je zařazována řada nových prvků a přístupů. Velmi časté je projektové vyučování. Mezi celoškolské projekty patří například Lovci pokladů pro první stupeň a Všude voda pro stupeň druhý. Celá škola se každoročně účastní projektu Kalendář a pokračuje i projekt Akce Simon, kde se děti starají o svého adoptovaného keňského chlapce (podrobněji o projektech v kapitole 8).

Naprostou samozřejmostí pro tuto školu je organizace různých kulturních, sportovních a společenských akcí (příloha č. 18). Mnohé z nich jsou již tradicí a jejich každoroční opakování se stalo pro děti i veřejnost automatické. Neustále se rozšiřuje spolupráce s polským Gimnazium ve Wilkanowu. Spolupráce už nezůstává jen u sportovních akcí, ale rozšířila se na týdenní pobyty s vzájemným poznáváním různých míst a tradic v okolí škol. Pravidelně je organizována soutěž Zlatý slavík, společně s MIKS (Městské informační a kulturní středisko) Rokytnice a SRPŠ je každoročně pořádáno Mikulášské zápolení s rozsvěcením vánočního stromu na náměstí a mikulášskou nadílkou. Každoročně je také pořádána Vánoční besídka. Na tuto akci se pravidelně sejde víc návštěvníků než na kteroukoliv jinou kulturní akci v Rokytnici. Ke Dni matek je tradičně připraven program školní družinou tentokrát

³⁸ Plán práce na rok 2009 – 2010

pod názvem S maminkou až na konec světa. V aule školy, kde se odehrávají všechny školní kulturní akce, proběhl také Pololetní ples, na kterém se děti učí společenským tancům a společenskému chování. Základy společenského chování si děti utužují i v Akci Džentlmen.

Spolupráce s městskou knihovnou slibuje zvýšenou motivaci a zájem dětí o četbu. Probíhají zde akce jako autorské čtení se spisovatelkou dětských knih paní Vávrovou, společné čtení v městské knihovně, Noc s Andersenem.

K naprosto tradiční akci již 33 let patří Dětský den v Julinčině údolí. Koná se vždy poslední víkend před velkými prázdninami. Po všechna ta léta je organizátorkou Mgr. Libuše Dostálová s řadou pomocníků jak z řad učitelů, tak veřejnosti. V pátek odpoledne vyrazí děti se svými oddílovými vedoucími z náměstí pěšky do Julinčina údolí (cca tři kilometry), kde až do nedělního odpoledne táboří, hrají hry a soutěží. Je to velmi oblíbená celoškolská akce.

Kromě prvních a devátých ročníků se všechny třídy účastní různých kurzů. Druhý a třetí ročník jezdí na kurz plavání do Dobrušky, čtvrtý a sedmý ročník každoročně absolvuje lyžařský výcvik, žáci šestého ročníku se učí bruslit a pátá třída se zdokonaluje v dopravní výchově. Škola se také účastní různých sportovních akcí a soutěží. Sama také množství těchto akcí organizuje: turnaje ve florbalu a futsalu, Letní sportovní den pro okolní školy, kde se soutěžilo v disciplínách jako minikopaná, přehazovaná, vybíjená, stolní tenis, skok do dálky a sprint na 60 metrů.³⁹

Děti také úspěšně reprezentují školu v řadě vědomostních soutěží a olympiád (příloha č. 19). V ekologické výchově jsou žáci vychováváni ke třídění odpadu a účastní se každoročně Dne země, při kterém provádí úklid celého okolí školy a vybraných částí Rokytnice. Dříve také děti sbíraly starý papír a z výtěžku tohoto sběru financovaly studium Simona Mungutiho z keňského Nairobi. Bohužel tato akce se stala finančně nevýhodnou, a tak v loňském roce byly na jeho výuku použity peníze z dobrovolného vstupného na Vánoční besídku. Pro letošní rok se učitelé i děti pustili do přípravy velké akce – Velikonočního jarmarku (příloha č. 20). Všichni se snaží, aby se jarmark

³⁹ Výroční zpráva 2008 - 2009

veřejnosti líbil a stal se další tradiční školní akcí pro celou Rokytnici. Výtěžek z prodeje výrobků bude věnován právě Simonovi. Při Velikonočním jarmarku proběhne v aule také výstava realizovaných projektů a jejich výstupů (příloha č. 21).

Všechny třídy také jezdí na školní výlety, absolvují exkurze (příloha č. 22). Děti mohou také navštěvovat řadu školních kroužků, a to keramický, recitační, filmový, kroužek anglického jazyka, kroužek českého jazyka, kroužek matematiky, lyžování, počítačový, toulky přírodou, dramatický, šachový, turistický, zdravotnický, florbal a stolní tenis. Po škole mohou navštěvovat také výuku hry na hudební nástroj, školu paličkování a taneční kroužek. Při škole také pracuje Školní sportovní klub, který má patronát nad všemi sportovními kroužky.

Pedagogičtí zaměstnanci se dále zdokonalují v dalším vzdělávání a seminářích. Dva z pedagogů dokončují vysokoškolská studia.

Ve výčtu je vidět, že škola usiluje o to být institucí, ve které se moderně a na úrovni učí. Každá škola je součástí obce a měla by být i jejím srdcem. Tato škola se o toto rozhodně snaží. Závěrem nechme promluvit zápis ze školní kroniky z roku 2008 – 2009, který zapsala kronikářka Mgr. Libuše Dostálová. *„Z předešlého textu je patrné, že školních aktivit, které realizujeme, je opravdu mnoho. Proto nás mrzí, že u části rokytnické veřejnosti se naše práce neseťkává s pochopením. Slova kritiky, mnohdy neopodstatněné, slycháváme častěji než slova chvály a uznání. Ani zřizovatel MěÚ není někdy pro školu takovou oporou, jakou by měl být. Snad to souvisí s celkovou náladou ve společnosti. Žijeme v době, kdy učitel není dostatečně společensky a finančně ohodnocen. Stále se sice o tomto problému mluví, ale zůstává jen u slov. Myslím si, že na rokytnickou školu by měl být každý občan Rokytnice hrdý.⁴⁰*

⁴⁰ Kronika Základní školy v Rokytnici v Orl. horách od roku 2007

7 Školní vzdělávací program

V roce 2004 MŠMT schválilo nové principy v politice pro vzdělávání žáků od 3 – 19 let. Toto rozhodnutí změnilo systém kurikulárních dokumentů, které jsou nyní utvářeny na dvou úrovních, a to na úrovni státní a na úrovni školské.

Národní program vzdělávání vymezuje počáteční vzdělávání, jako celek rámcové programy pak vymezují závazné rámce pro jednotlivé etapy vzdělávání. Školní úroveň pak představuje školní vzdělávací programy, podle kterých se uskutečňuje výuka na jednotlivých školách.

Schválení zákona o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání a RVPZV dne 24. srpna 2004, dostali učitelé do rukou možnost vytvořit si vlastní vzdělávací program, založený na jejich představách a zkušenostech s výukou.⁴¹

K prvnímu seznámení s tímto zásadním projektem MŠMT došlo na podzim roku 2005 na několika školeních, jejichž lektory byli tvůrci ŠVP pilotních škol. Jejich praktické rady a poznatky z vlastní tvorby byly často vodítkem a inspirací při vytváření ŠVP školy v Rokytnici v Orlických horách.

Následně byl určen koordinátor ŠVP, který práce řídil. Ve škole byl touto funkcí pověřen zástupce ředitele, který po celou dobu tvorby ŠVP úzce spolupracoval se všemi členy pedagogického sboru i s ředitelem školy. Koordinátor ŠVP vypracoval časový harmonogram, podle kterého se tvorba ŠVP řídila. Tento rozvrh byl během celé práce kontrolován a dodržován. Pokud v některé fázi nastal časový skluz, byl minimální.

Zimní měsíce byly věnovány detailnímu studiu Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání a Manuálu pro tvorbu školních vzdělávacích programů v základním vzdělávání. Za zcela zásadní sdělení těchto dokumentů je nutno požadovat cíle základního vzdělávání – utváření a rozvíjení klíčových kompetencí žáků, dále soubor průřezových témat, která budou začleněna do výuky a očekávané výstupy a učivo, které budou tvořit mantinely ŠVP. Další materiály se

⁴¹ http://cs.wikipedia.org/wiki/R%C3%A1mcov%C3%BD_vzd%C4%9B%C3%A1vac%C3%AD_program

sháněly pomocí internetu i osobními kontakty s kolegy z jiných škol, kde už zkušenost se ŠVP měli. Je nutno připustit, že mnozí učitelé se věnovali ve studiu úzce pouze svému oboru. Tento nedostatek v budoucnu působil určité problémy v tvorbě ŠVP, protože těmto učitelům chyběl celkový pohled na reformu základního vzdělávání s jejími souvislostmi a zákonitostmi.

Na jaře roku 2007 vyvinula škola autoevaluační činnost formou řízených rozhovorů a dotazníků. Dotazníky byly předloženy osobám, kterým bude především ŠVP určen: učitelům, žákům a rodičům. Zjišťovaly se jimi obecné názory na zaměření základního vzdělávání, požadavky, přání, nedostatky, rezervy a přednosti školy. Dotazníky byly pečlivě vyhodnoceny a jejich výsledky propojeny a zohledněny v následné tvorbě ŠVP.

Ředitel školy a koordinátor ŠVP vypracovali úvodní kapitoly ŠVP, které odrážely současný stav školy: Úplnost a velikost školy, Vybavení školy, Charakteristika žáků, Charakteristika pedagogického sboru, Dlouhodobé projekty a mezinárodní spolupráce, Spolupráce s rodiči a jinými subjekty a Organizace výuky.

Ředitel školy a koordinátor ŠVP se v mnoha otevřených diskusích v pedagogickém sboru snažili motivovat všechny přítomné ke změnám a ke snaze pochopit základní filosofii RVP ZV. Učitelský sbor si kladl otázky o tom, jak zdůraznit ve výuce utváření klíčových kompetencí, jak vytvořit školu pro žáky přitažlivější, co by mohlo a mělo být ve škole změněno, co by mělo být naopak vyzdviženo a na čem by se mělo stavět. Uvědomění si vlastních kladů, nedostatků a možností se zúročilo v následné práci.

Po provedené analýze podmínek školy, možností a potřeb žáků, názoru rodičovské veřejnosti a učitelů bylo zaměření školy určeno prioritami, které bylo nazváno školním desaterem:

- 1. Chceme poskytovat ucelené základní vzdělání bez výrazné preference určitých oborů.
- 2. Chceme poskytovat kvalitní vzdělání zaměřené na aktivní dovednosti žáků.
- 3. Chceme využívat efektivní metody výuky a projektové vyučování.

- 4. Chceme vést žáky ke vzájemné spolupráci, pomoci, sounáležitosti a respektu.
- 5. Chceme na výuku cizích jazyků klást důraz odpovídající současné době.
- 6. Chceme vést žáky k obecnému využívání komunikačních a informačních technologií.
- 7. Chceme v rámci povinných i volitelných předmětů vést žáky k volbě povolání.
- 8. Chceme podporovat zájmovou činnost žáků ve všech oblastech.
- 9. Chceme věnovat stejnou péči nadaným dětem i dětem s výukovými obtížemi.
- 10. Chceme navázat na dobré tradice školy a napravovat to, co považujeme za nedostatky.

Bylo zřejmé, že pokud má vzdělávací proces fungovat, musí se s ním ztotožnit všichni členové pedagogického sboru. Zprvu byl sbor rozdělen do tří kategorií. Polovina učitelů vítala možnost vytvoření vlastního vzdělávacího programu a přicházela s podněty a nápady. 30% pedagogů nebylo přesvědčeno o úspěchu takového projektu, ale práci na něm neodmítala. Zbývajících 20% přistupovalo k ŠVP s určitým despektem. Během motivačních diskusí se situace ve sboru pomalu zlepšovala. Mnohá diskusní fóra byla zaměřena na soubor výchovných a vzdělávacích strategií. Tyto strategie představují společný postup, kterým chtějí učitelé dovést žáky k utváření klíčových kompetencí. Výsledky některých diskusí zpracoval koordinátor do ŠVP v kapitolách Charakteristika ŠVP, Výchovné a vzdělávací strategie, Zabezpečení výuky žáků mimořádně nadaných, Zabezpečení výuky žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, Zabezpečení výuky žáků se zdravotním postižením a znevýhodněním a Zabezpečení výuky žáků sociálně znevýhodněných. Všechny vypracované kapitoly po celou dobu tvorby ŠVP byly zpětně poskytovány všem členům sboru k připomínkování. Podněty, vyplývající z připomínkování, byly zapracovány do ŠVP.

Podstatnou součástí ŠVP je soubor průřezových témat, která rozšiřují poznání žáků, obohacují jejich osobnost a pomáhají utvářet vhodné postoje a názory dítěte k problémům současného světa. Velká diskuse v pedagogickém sboru byla vedena o formě začlenění průřezových témat do výuky. Bylo dohodnuto, že nebude vytvářen nový předmět, jehož náplní by byla pouze průřezová témata. Bylo rozhodnuto, že témata budou realizována jednak integrací obsahu jednotlivých tematických okruhů do vzdělávacího obsahu různých vyučovacích předmětů a jednak včleněním do projektů a školních akcí.

Vzhledem k tomu, že škola do té doby nerealizovala projektové vyučování, bylo rozhodnuto, že každý učitel vypracuje jeden zásadní projekt, který se stane součástí ŠVP. Dále bylo naplánováno, že tyto projekty se stanou živými materiály, které budou obohacovány a hodnoceny každým učitelem, který podle nich bude v budoucnu pracovat. Průběžně budou vznikat projekty další, podle nichž se bude ŠVP upravovat. Měl by vzniknout „katalog“ projektů, ze kterých bude možno vybírat, a který bude dostatečným odrazovým můstkem pro začínající učitele a pro učitele, kteří učí daný předmět poprvé.

Koordinátor ŠVP rozhodl, že začlenění průřezových témat bude zpracováno do přehledné tabulky pro I. a II. stupeň. Zároveň se každá realizace těchto témat objeví v osnovách jednotlivých předmětů a ročníků. Pro zjednodušení byla průřezová témata očíslována čísly 1 – 6, zároveň byly čísly označeny jednotlivé tematické okruhy průřezových témat. Např. Environmentální výchova je páté průřezové téma, Základní podmínky života je jeho druhý tematický okruh. Dohodnutá značka pro tento okruh tedy je 5/2. Učitelé se brzy s tímto značením ztotožnili a bez problémů je používají. V době, kdy škola už několik let s ŠVP pracuje, je zřejmé, že tento způsob rozlišování průřezových témat do ŠVP je velmi přehledný.

Nejobsáhlejší diskuse se konala nad tabulací učebního plánu. Rozhovorů se účastnil celý učitelský sbor. Aktivní byli i ti učitelé, kteří do té doby byli spíše skeptičtí. Besedy byly mnohdy emotivní. Každý se snažil získat pro svůj předmět co nejvyšší časovou dotaci.

Nejprve bylo promyšleno zařazení vzdělávacích obsahů jednotlivých vzdělávacích oborů a všech tematických okruhů průřezových témat do konkrétních vyučovacích předmětů. Pedagogický sbor rozhodoval o tom, zda vzniknou nové vyučovací předměty a stanovil názvy všech vyučovacích předmětů a jejich zkratky.

Z tabulek v příloze č. 23 vyplývá, že byly učiněny oproti stávajícímu učebnímu plánu (učební osnovy základní školy) některé zásadní změny.

Na prvním stupni byla sloučena v 1. – 3. ročníku výtvarná výchova s pracovním vyučováním z důvodů větší flexibility a více času na práci. Nový předmět dostal název Výtvarná a pracovní výchova. Podle Rámcového vzdělávacího plánu byl na I. stupeň zařazen předmět Informatika, a to do 5. ročníku. Do vyučovacích předmětů Prvouka byl částečně integrován vzdělávací obsah vzdělávacího oboru Člověk a svět práce – pestitelské práce. Nově vytvořený vyučovací předmět – Společenská výchova byl zařazen do 4. a 5. ročníku. Tento předmět integruje část obsahu vzdělávacího oborů Člověk a jeho svět a Český jazyk a literatura. Vzdělávacím cílem předmětu je rovněž naplnit některá průřezová témata.

Na druhém stupni byl vzdělávací obor Výchova ke zdraví integrován v 7. a 9. ročníku do vyučovacích předmětů Výchova k občanství. Vznikl tak kombinovaný předmět Výchova k občanství a ochraně zdraví. Zbývající část vzdělávacího oboru Výchova ke zdraví byla integrována do vyučovacích předmětů Přírodopis v 8. ročníku. Vznikl tak předmět Člověk a jeho zdraví. Dále bylo dohodnuto, že předměty Výtvarná výchova v 8. a 9. ročníku a Pracovní činnosti v 7., 8. a 9. ročníku budou vyučovány ve dvouhodinových blocích, i když jejich časová dotace bude jedna hodina týdně. Žáci se tedy budou vzdělávat v těchto předmětech jednou za čtrnáct dní. K tomuto rozhodnutí došlo z toho důvodu, aby bylo možno ve větším časovém úseku pustit se se žáky do složitější a náročnější práce s cílem, pokud to bude možné, dokončit ji.

K větším změnám došlo v nabídce volitelných předmětů na II. stupni. Nově byl vytvořen vyučovací předmět Vedení domácnosti. Jeho náplní se stala kombinace různých témat vzdělávacího oboru Člověk a svět práce. Předmět vznikl z důvodu shodného názoru, že by bylo vhodné rozšířit prostor, v němž se žáci cíleně zaměřují

na praktické pracovní dovednosti a návyky, a který tvoří určitou protiváhu ostatním vzdělávacím oblastem.

Dále byly ustanoveny nové předměty Biologicko-chemické praktikum se vzdělávacím obsahem vzdělávacích oborů Přírodopis a Chemie a Matematicko-fyzikální praktikum se vzdělávacím obsahem vzdělávacích oborů Matematika a její aplikace a Fyzika. Náplň předmětů je praktická, založená na experimentování a pozorování. Žáci se zde učí využívat vhodné pracovní postupy, přístroje, zařízení a pomůcky pro konání konkrétních měření a experimentů. Dále se zde učí zpracovávat protokoly o cíli, průběhu a výsledcích své práce a formulovat závěry.

Do 9. ročníku byl nově zaveden volitelný předmět Anglická konverzace, který je zaměřen na praktické užívání jazyka a posiluje časovou dotaci anglického jazyka o jednu hodinu týdně. Dle Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání byl volitelný vyučovací předmět Německý jazyk zařazen do nabídky od 6. do 9. ročníku. Předpokládá se, že se žáci v 6. ročníku rozhodnou, zda budou studovat další cizí (německý jazyk), nebo zda se raději budou věnovat českému jazyku a matematice v rámci nepovinných předmětů Cvičení z českého jazyka a Cvičení z matematiky. Toto rozhodnutí bude mít platnost do konce 9. ročníku. Během těchto čtyř let může rodič žáka změnit rozhodnutí a ukončit výuku německého jazyka. Žák by potom navštěvoval vyučovací předměty Cvičení z českého jazyka a Cvičení z matematiky. Opačný postup je možný, ale problematický. Rozhodne-li se žák např. až během 7. ročníku, že se chce vzdělávat v německém jazyce, bude mu to umožněno individuálním vzdělávacím plánem. Pokud bude splněn předpoklad, že výběr žáků bude učiněn v 6. ročníku a že nebude do konce školní docházky měněn, bude žák mít od 6. do 9. ročníku vyučovací předměty Cvičení z českého jazyka a Cvičení z matematiky, ke kterým v 9. ročníku přibude vyučovací předmět Vedení domácnosti, nebo bude mít od 6. do 9. ročníku vyučovací předmět Německý jazyk, ke kterému v 9. ročníku přibude vyučovací předmět Anglická konverzace. Bylo rozhodnuto, že se nabídka cizích jazyků dál nebude rozšiřovat, a pokud bude učiněna, tak formou zájmového útvaru. Škola je

venkovská, střední velikosti, zájem rodičovské veřejnosti o výuku cizího jazyka (kromě anglického jazyka) není velký a také možnosti pedagogického sboru jsou omezeny.

Dále se vedení školy, koordinátor a pedagogický sbor zabýval konkrétními počty hodin u vyučovacích předmětů v jednotlivých ročnících.

Z tabulky v příloze č. 24 vyplývá rozvržení časové dotace jednotlivých předmětů na I. stupni. Minimální časová dotace (MČD) je dána Rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělávání. 9 hodin disponibilní časové dotace (DČD) bylo rozděleno po zralé úvaze a po diskusích s učiteli I. stupně vedením školy. O 5 hodin byla navýšena časová dotace na výuku českého jazyka, o 2 hodiny na výuku matematiky a 2 hodiny byly určeny novému vyučovacímu předmětu – Společenská výchova. Ve vyučovacím předmětu Výtvarná výchova jsou 2 hodiny ve 4. ročníku a 2 hodiny v 5. ročníku. K nim je nutno přičíst 3 hodiny (1. – 3. ročník) z vyučovacích předmětů Výtvarná a pracovní výchova, což je celkem 7 hodin. Ve vyučovacím předmětu Pracovní vyučování je 1 hodina ve 4. ročníku a 1 hodina v 5. ročníku. K těm je opět nutno přičíst 3 hodiny (1. – 3. ročník) z vyučovacích předmětů Výtvarná a pracovní výchova, což je celkem 5 hodin.

I v druhé tabulce v příloze č. 24 je minimální časová dotace určena Rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělávání. O 18 hodin disponibilní časové dotace byly posíleny vyučovací předměty Informatika, Fyzika, Chemie, Přírodopis, Zeměpis a Pracovní činnosti. Nejvíce hodin z disponibilní časové dotace bylo určeno na volitelné předměty. Ve čtyřech hodinách minimální časové dotace v předmětu Výchova k občanství jsou obsaženy také dvě hodiny z předmětu Výchova k občanství a ochraně zdraví. Povinné tři hodiny vzdělávacího oboru Výchova ke zdraví jsou zahrnuty do předmětů Výchova k občanství a ochraně zdraví (2 hodiny) a Člověk a jeho zdraví (1 hodina). K šesti hodinám přírodopisu v 6., 7. a 9. ročníku je nutno přičíst dvě hodiny z předmětu Člověk a jeho zdraví v 8. ročníku.

Když byla tato tabulace dostatečně projednána a schválena, stala se základem pro vlastní tvorbu vzdělávacího programu, pro tvorbu učebních osnov.

Koordinátor vytvořil realizační týmy. Zvážil možnosti, aprobace a specializace pedagogického sboru a přistoupil k I. a II. stupni odlišně. Na prvním stupni byly vytvořeny dva týmy. První vypracovával učební osnovy všech předmětů v prvním vzdělávacím období (1. – 3. ročník) a tvořili ho čtyři učitelé. Druhý tým, vytvořený ze tří učitelů, vypracoval učební osnovy všech vyučovacích předmětů druhého vzdělávacího období. Předměty si členové týmů rozdělili po vzájemné dohodě. Každý z týmů měl svého vedoucího. První z nich zajišťoval návaznost osnov prvního a druhého vzdělávacího období, druhý zajišťoval návaznost druhého a třetího vzdělávacího období. Na druhém stupni bylo vytvořeno 10 realizačních týmů. Devět z nich bylo dvoučlenných. Každý učitel II. stupně byl členem dvou takových týmů. V jednom z týmů měl vedoucí funkci a ve druhém týmu byl podřízen jinému vedoucímu. Tato provázanost se v budoucnu vyplatila, protože do značné míry zajišťovala potřebnou komunikaci mezi učiteli. Těchto devět týmů vypracovalo učební osnovy vyučovacích předmětů: Český jazyk a literatura, Cvičení z českého jazyka, Anglický jazyk, Anglická konverzace, Německý jazyk, Matematika, Cvičení z matematiky, Informatika, Dějepis, Výchova k občanství, Výchova k občanství a ochraně zdraví, Hudební výchova, Výtvarná výchova, Tělesná výchova a Pracovní činnosti. Desátý tým na II. stupni byl čtyřčlenný a zajišťoval vypracování osnov vyučovacích předmětů Fyzika, Chemie, Přírodopis, Člověk a jeho zdraví, Zeměpis, Biologicko-chemické praktikum a Matematicko-fyzikální praktikum. Osnovy nového předmětu Vedení domácnosti dobrovolně vypracoval učitel, který byl největším zastáncem zřízení tohoto předmětu, mimo výše zmíněné pracovní týmy. Protože v naší škole existuje jedna speciální třída, byl vytvořen poslední dvoučlenný realizační tým, který se zabýval osnovami této třídy. Koordinátor se snažil o to, aby v každém týmu jako vedoucí byl pokud možno aprobovaný a zkušený pedagog. Tam, kde to nebylo možné, byl vždy ochoten pomoci a poradit.

Prvním krokem realizačních týmů bylo rozvržení učiva a očekávaných výstupů v jednotlivých předmětech do ročníků. Rámcový vzdělávací program poskytuje výčet očekávaných výstupů a učiva ve vzdělávacím období. Je tedy nutno toto učivo a

výstupy rozdělit v prvním vzdělávacím období do 1. – 3. ročníku, ve druhém období do 4. a 5. ročníku a ve třetím vzdělávacím období do 6. – 9. ročníku. Výsledky této práce vyplynuly ze vzájemných konzultací mezi učiteli a nesetkaly se s velkými problémy. Výhodou rovněž bylo, že Školní vzdělávací program vznikal v době, kdy měl pedagogický sbor dostatek zkušených učitelů s několikaletou praxí, kteří mohli kvalifikovaně posoudit náročnost a návaznost učiva a očekávaných výstupů v jednotlivých ročnících.

Koordinátor určil jednotnou formu pro zpracování jednotlivých předmětů. Každý vyučovací předmět je uveden čtyřmi kapitolami: Charakteristika vyučovacího předmětu, Obsahové, časové a organizační vymezení předmětu, Výchové a vzdělávací strategie a Očekávané výstupy a učivo. První tři kapitoly vypracoval vždy koordinátor a konzultoval je s odpovídajícím učitelem. V kapitole Charakteristika vyučovacího předmětu jsou uvedeny obecné cíle daného předmětu. Kapitola Obsahové, časové a organizační vymezení předmětu rozpracovává detailně jednotlivé složky předmětu, případně uvádí rozdíly ve výuce na nižším a vyšším stupni, zmiňuje se o časové dotaci a rovněž uvádí, ve kterých prostorách školy se výuka realizuje. Kapitola Výchové a vzdělávací strategie uvádí klíčové kompetence, které se vztahují k danému předmětu. Čtvrtá kapitola je dána Rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělávání a do Školního vzdělávacího programu byla opsána.

Dále koordinátor rozhodl, že osnovy vyučovacího předmětu v daném ročníku budou vždy zpracovány do jednotné tabulky o čtyřech sloupcích. První sloupec obsahuje ročníkové výstupy. Je uveden slovem žák, za kterým následují jednotlivé výstupy, které začínají vždy aktivním slovesem: chápe, uspořádá, rozlišuje, určí, tvoří, umístí, porovná, odůvodní, píše, osvojí si, orientuje se, čte, prokazuje, rozumí, provádí, zvládne, řeší, dokáže atd. Ve druhém sloupci bude ročníkové učivo seřazené do logických celků. Pokud se to bude týkat předmětu, který prochází více ročníky a více vzdělávacími obdobími, tyto logické celky budou vždy stejné. V závěru tohoto sloupce bude uveden případný zásadní projekt, jenž bude v daném předmětu a v daném ročníku realizován. Třetí sloupec obsahuje přesahy a vazby mezi

zpracovávaným předmětem a ostatními předměty. Vypracování tohoto sloupce je složité a závisí především na časté a detailní komunikaci mezi jednotlivými učiteli. Vazba je zaznamenána vedle odpovídajícího učiva zkratkou předmětu, s nímž je učivo svázáno, a krátkou charakteristikou. Vazba vychází buď z běžné výuky, nebo z projektového vyučování. V posledním sloupci budou vypsána průřezová témata, která dané učivo naplňují. Tato témata budou zaznamenána výše popsanou domluvenou značkou a stručnou charakteristikou.

V příloze č. 25 je uvedeno konkrétní a konečné zpracování daného předmětu v daném ročníku, jedná se o vyučovací předmět Prvouka ve 2. ročníku.

První dva sloupce tabulky (Ročníkové výstupy, Ročníkové učivo) jsou jasné a pochopitelné, zbývající dva potřebují bližší vysvětlení.

Sloupec Přesahy, vazby je třeba číst takto: V českém jazyce i v prvouce ve stejném časovém období probíhá výuka týkající se školy, života ve škole a soužití ve škole. Ve vyučovacím předmětu Výtvarná a pracovní výchova (z toho důvodu je zkratka výtvarné a pracovní výchovy – VPV v zápisu podtržena) bude realizován projekt Radujme se, veselme se (projektové vyučování je ve sloupci Přesahy, vazby i ve sloupci Průřezová témata vždy označeno zkratkou PRO). Tento projekt je zároveň realizován ve vyučovacích předmětech Hudební výchova, Český jazyk a Prvouka. V prvouce se dotýká učiva o rodinném prostředí. V českém jazyce i v prvouce ve stejném časovém období probíhá výuka týkající se rodiny, chování v rodině, pravidel slušného chování, konkrétně oslovení a pozdravu. Ve vyučovacím předmětu Výtvarná a pracovní výchova bude dále realizován projekt Hrátky s klaunem Pepou. Výtvarná a pracovní výchova je pro projekt zásadní, proto je zkratka VPV opět v zápisu podtržena. Tento projekt je zároveň realizován ve vyučovacích předmětech Hudební výchova, Tělesná výchova, Matematika a Prvouka. V prvouce se dotýká učiva o živočiších. Ve vyučovacím předmětu Prvouka se ve 2. ročníku uskuteční zásadní projekt s názvem Pětkrát ES. Proto je uveden v závěru sloupce Ročníkové učivo. Tento projekt bude realizován zároveň ve výtvarné a pracovní výchově a týká se

stavby a funkcí lidského těla. Výuka v prvouce o pohybovém režimu je provázána s vyučovacím předmětem Tělesná výchova.

Sloupec Průřezová témata je třeba číst takto: Učivo o škole, školním prostředí a spolužácích vytváří prostor pro naplňování průřezového tématu označeného 2/1, což podle výše zmíněného systému znamená první tematický okruh (Občanská společnost a škola) druhého průřezového tématu (Výchova demokratického občana). Učivo o bezpečném chování v silničním provozu, konkrétně o možné autohavárii, vytváří prostor pro naplňování tematického okruhu průřezového tématu 1/10 – Osobnostní a sociální výchova/ Morální rozvoj – Řešení problémů a rozhodovací dovednosti. V projektu Výtvarné a pracovní výchovy Radujme se, veselme se jsou v prvouce probírána témata 1/1, 3/1, a 4/2 – Osobnostní a sociální výchova/Osobnostní rozvoj – Rozvoj schopností poznávání, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech/ Evropa a svět nás zajímá a Multikulturní výchova/ Lidské vztahy. Projekt se týká vánočních svátků u nás i ve světě. Učivo o rodině vybízí k naplňování tématu 1/7 – Osobnostní a sociální výchova/ Sociální rozvoj – Mezilidské vztahy. Průřezová témata Multikulturní výchova/ Lidské vztahy a Multikulturní výchova/ Princip sociálního smíru a solidarity naplňuje celoškolní víceletý projekt napříč všemi ročníky s názvem Akce Simon. Jedná se o adopci na dálku keňského chlapce Simona Mungutiho, kterého škola už čtyři roky podporuje. Kapitola ročníkového učiva Lidé kolem nás skýtá prostor pro průřezové téma Multikulturní výchova s tematickým okruhem Kulturní diference. Osobnostní a sociální výchova s tematickými okruhy Osobnostní rozvoj – Rozvoj schopností poznávání, Osobnostní rozvoj – Psychohygiena a Sociální rozvoj – Poznávání lidí je rozvíjena v projektu výtvarné a pracovní výchovy Hrátky s klaunem Pepou v hodinách prvouky. V kapitole učiva Člověk a jeho zdraví je obsaženo průřezové téma Osobnostní a sociální výchova, konkrétně sem byl přiřazen tematický okruh Osobnostní rozvoj – Sebepoznání a sebepojetí. Poslední zápis ve sloupci Průřezová témata se týká stěžejního projektu ve vyučovacím předmětu Prvouka ve 2. ročníku Pětkrát ES. Projekt se týká pěti lidských smyslů a naplňuje pod označením 1/1, 1/6 a 1/7 průřezová témata Osobnostní a sociální výchova/ Osobností

rozvoj – Rozvoj schopností poznávání, Sociální rozvoj – Poznávání lidí a Sociální rozvoj – Mezilidské vztahy.

Z výše uvedeného vyplývá, že stejné přesahy a vazby se objeví zároveň v předmětech, se kterými je učivo prvouky svázáno. Např. v osnovách českého jazyka ve 2. ročníku ve složce učiva Sloh (konkrétní učivo: prosba, žádost, omluva, oslovení, poděkování atd.) je zaznamenána vazba na učivo prvouky.

Zápis projektu v jakémkoli předmětu se rovněž objeví ve všech předmětech, ve kterých se projekt zároveň realizuje. Pokud projekt naplňuje nějaká průřezová témata, jsou tato témata zapsána na stejné úrovni ve čtvrtém sloupci. Pokud i ostatní zúčastněné předměty naplňují ve stejném projektu nějaká průřezová témata, je tato skutečnost opět zaznamenána v odpovídajících předmětech.

Například v prvouce ve druhém ročníku je realizován projekt Radujme se, veselme se. Garantem tohoto projektu je předmět Výtvarná a pracovní výchova. Zároveň projekt zasahuje i do výuky v českém jazyce a v hudební výchově. V osnovách prvouky je tento projekt zaznamenán ve sloupci Přesahy a vazby se zkratkami VPV (garant podtržen), ČJ a HV. Na stejné úrovni ve sloupci Průřezová témata je tento projekt znovu zapsán s dohodnutým označením průřezových témat – 1/1, 3/1, 4/2.

Tento projekt se znovu objevuje v osnovách českého jazyka u odpovídajícího učiva (Čtení a literární výchova – Vánoce) ve sloupci Přesahy a vazby se zkratkami VPV (garant podtržen), PRV a HV. Protože i v českém jazyce se v tomto projektu naplňují průřezová témata, najdeme ve čtvrtém sloupci název projektu s označením 1/1, 1/8. Znamená to, že v českém jazyce projekt Radujme se, veselme se realizuje průřezová témata Osobnostní a sociální výchova/ Osobnostní rozvoj – Rozvoj schopností poznávání a Sociální rozvoj/ Komunikace.

Další zápis o projektu je v osnovách hudební výchovy u učiva Vokální činnost – vánoční koledy ve sloupci Přesahy a vazby se zkratkami VPV (garant podtržen), PRV a ČJ. V hudební výchově projekt naplňuje průřezové téma Osobnostní rozvoj/ Psychohygienu. Je tedy zřejmé, že ve sloupci Průřezová témata bude projekt zaznamenán s označením 1/4.

V osnovách předmětu Výtvarná a pracovní výchova je projekt uveden na konci sloupce Ročníkové učivo jako projekt zásadní. Ve sloupci Přesahy a vazby najdeme jeho zápis se zkratkami ČJ, PRV a HV. Ve sloupci Průřezová témata je na stejné úrovni znovu uveden s označením 1/1, 1/4, 1/5, což znamená, že ve výtvarné a pracovní výchově projekt naplňuje průřezová témata Osobnostní a sociální výchova/ Osobnostní rozvoj – Rozvoj schopností poznávání, Osobností rozvoj/ Psychohygienu a Osobností rozvoj/ Kreativita.

Právě detailní a přesné zpracování posledních dvou sloupců tabulek pro osnovy jednotlivých předmětů kladlo vysoké nároky na přesnou práci koordinátora. Z výše uvedeného příkladu vyplývá, že zápis projektu Radujme se, veselme se se objevuje v tabulkách osnov celkem devětkrát. Přínosem ale je, že učitel, který pouze nahlédne do jakékoli tabulky osnov ŠVP, je okamžitě seznámen se všemi detaily výuky daného předmětu v daném ročníku.

Původním záměrem bylo, že každý učitel vypracuje zadané tabulky a v elektronické podobě je odešle koordinátorovi, který je zkontroluje a zařadí do připravovaného ŠVP na příslušné místo. Toto řešení se však nesešlo s úspěchem. I když forma byla zadána, učitelé se přesto v různých detailech odlišovali. Překážkou byly rovněž různé počítače, které byly při zpracovávání používány a nestejná úroveň počítačové gramotnosti jednotlivých pedagogů. Největším problémem však byly různé přístupy k obsahu zápisu. Některé osnovy byly příliš podrobné, konkrétní a rozvláčné, jiné zas nepatřičně stručné. Někteří učitelé nedělili učivo do dohodnutých celků (například v hudební výchově je učivo děleno do celků: Vokální činnost, Instrumentální činnost, Hudebně pohybová činnost, Poslechová činnost, Hudební nauka), jinde chyběla návaznost mezi jednotlivými ročníky. Situaci bylo nutno vyřešit tak, že učitelé odevzdávali své osnovy v libovolné formě koordinátorovi, a ten je upravoval a po konzultaci přepisoval do konečného dokumentu. Tím bylo docíleno toho, že ŠVP získal nadčasový charakter, ve kterém se eliminovaly osobní přístupy jednotlivých pedagogů.

Zásadním problémem se však stala komunikace mezi učiteli. Vyšlo najevo, že učitel dobře plní své pracovní povinnosti a zodpovědně se připravující na výuku, nemusí mít zároveň smysl pro týmovou práci. Otázka hledání vazeb mezi jednotlivými předměty se mnohdy zdála obtížně řešitelná. Důvodem nebyla pouze komunikační nedostatečnost učitelů, ale i fakt, že provázané učivo v různých předmětech musí být časově shodné. Osnovy, které byly již zpracovány, se několikrát přepracovávaly a doplňovaly.

Koordinátor připravil dvě tabulky (pro I. a II. stupeň) průřezových témat a ty průběžně doplňoval informacemi ze zpracovávaných osnov. Protože je zde uveden každý ročník zvlášť, skýtají tabulky dokonalý přehled o naplňování jednotlivých průřezových témat a jejich tematických okruhů během celé školní docházky. Poskytují kontrolu o plnění povinnosti vyplývající z Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání, kde se uvádí, že každý tematický okruh každého průřezového tématu musí být naplňován alespoň jednou na I. stupni a alespoň jednou na II. stupni. Z tabulky lze dále vyčíst, zda k naplňování průřezového tématu dochází v běžné výuce, v projektovém vyučování, či v rámci některé ze školních akcí (zkratky: INT – integrace do výuky, PRO – projekt, A – akce). Tabulka také poskytuje informaci o tom, v jakém předmětu k naplňování průřezových témat dochází. Pokud je průřezové téma naplňováno v projektu, je podtržením zkratky předmětu označen garant tohoto projektu. V příloze č. 4. Je uvedena tabulka průřezového tématu Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech (na I. stupni), která tuto problematiku lépe osvětlí.

Postupně byly vypracovány všechny osnovy povinných i nepovinných předmětů. Pokud učitelé ukončili tuto práci, věnovali se projektům, které se staly součástí ŠVP. Na I. stupni probíhala práce uspokojivě, zvláště z toho důvodu, že učitel I. stupně vyučuje zpravidla ve své třídě většinu předmětů, takže víceřadkové projekty řešil mnohdy jeden pedagog. Na II. stupni opět nastaly problémy pramenící z nedostatečné komunikace mezi vyučujícími. Učitelé se mnohdy uchýlovali k tomu, že zpracovávali své návrhy víceřadkových projektů i v předmětech, s nimiž neměli

zkušenosti. Výsledkem byly práce nevalné úrovně. Teprve několikerým přepracováním a doplňováním vznikl soubor projektů, který byl zahrnut do ŠVP a připraven k realizaci v následujícím školním roce. Bylo rovněž dohodnuto, že během školního roku budou realizovány dva projektové dny, jeden na I. stupni a jeden na II. stupni.

Koordinátor postupně doplňoval mezipředmětové vazby projektů a průřezová témata, která byla projekty realizována, do osnov jednotlivých předmětů a do souhrnných tabulek průřezových témat. Zároveň vypracovával jednu z úvodních kapitol ŠVP Významné školní projekty. Celkem bylo zpracováno a zaznamenáno čtyřicet sedm projektů.

Během celé tvorby ŠVP probíhaly diskuse, které přinášely podněty k dalšímu obohacení a zkvalitnění výuky. Škola každoročně realizuje několik tradičních a osvědčených akcí (např. Vánoční besídka, Dětský den). K těmto akcím přibýly na základě diskusí akce nové, které byly společně se stávajícími uvedeny v kapitole Pravidelné školní akce (např. Týden čaje, Místo na slunci, Akce gentleman).

Ve škole je jedna speciální třída, ve které jsou vzděláváni žáci s lehkým mentálním postižením. Jsou zde soustředěni žáci z různých ročníků. Pro tuto třídu byl vypracován Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání s přílohou upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením. Úvodní kapitoly – Charakteristika ŠVP pro žáky s lehkým mentálním postižením a Výchovné a vzdělávací strategie byla vypracována koordinátorem a konzultována s učitelem speciální třídy a s vedením školy. Tým ve stejném složení vytvořil tabulaci učebního plánu pro oba stupně. Průřezová témata nemohla být zpracována tak detailně, jako v ŠVP pro základní vzdělávání vzhledem k tomu, že se ve třídě vzdělávají žáci z obou stupňů najednou. Proto byly v tabulce průřezových témat uvedeny pouze zkratky předmětů, ve kterých jsou průřezová témata integrována do výuky. Ze stejného důvodu je nereálné vytvářet pro tuto třídu smysluplné projekty. Žáci se ale účastní celoškolských projektů i školních akcí. Stručné učební osnovy pro všechny předměty a všechny ročníky zpracoval poslední realizační tým s koordinátorem.

ŠVP školní družiny byl vypracován vychovatelkami školní družiny a koordinátorem. Kapitoly: Charakteristika školní družiny, Materiální, ekonomické a personální podmínky, Přijímání uchazečů, průběh a ukončení vzdělávání a Podmínky pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami vypracoval koordinátor. Vychovatelky školní družiny doplnily ŠVP kapitolami: Cíle školní družiny, Časový plán, Formy vzdělávání, Hygienické, bezpečnostní a psychosociální podmínky a Vzdělávací program školní družiny. Vzdělávací program školní družiny se dělí na tyto tematické okruhy: Místo, kde žijeme, Lidé kolem nás, Lidé a čas, Rozmanitost přírody a Člověk a jeho zdraví. Školní družina obohatila ŠVP svými akcemi.

Kapitolu Hodnocení žáků vypracoval koordinátor po předchozích konzultacích s ředitelem školy. Úvodní část Hodnocení ve škole se zabývá myšlenkou, do jaké míry je školní hodnocení relativní pojem vzhledem k tomu, že teprve čas ukáže, jak je žák po ukončení základního vzdělání vybaven klíčovými kompetencemi tak, aby byl úspěšný v celoživotním vzdělávání, v práci i v osobním životě. Formy školního hodnocení jsou zcela v kompetenci učitele. Hodnocení musí být pedagogicky zdůvodněné, odborně správné, jednoznačné a srozumitelné, musí poskytovat žákovi zpětnou vazbu a musí být doložitelné průběžnou klasifikací. Důležitou složkou hodnocení je sebehodnocení žáka. Další části kapitoly – Hodnocení prospěchu, Hodnocení chování, Slovní hodnocení a Obecná pravidla hodnocení vyplývají z Klasifikačního řádu a Metodického pokynu pro hodnocení a klasifikaci žáků.

Poslední kapitola ŠVP má název Autoevaluace školy. Vypracoval ji koordinátor po konzultaci s ředitelem školy i s pedagogickým sborem. V části Autoevaluační činnost školy je uvedeno, že autoevaluace slouží především k poskytování zpětné vazby učitelům a vedení školy, jejímž prostřednictvím jsou vyvozovány kroky vedoucí ke zkvalitnění a zefektivnění výuky. V části Oblasti autoevaluace jsou vymezeny tyto oblasti: soulad ŠVP ZV s RVP ZV a s realizovaným vzděláváním, výuka, školní klima, hodnocení žáků, práce učitelů, práce vedení školy, materiální, technické a ekonomické podmínky a spolupráce s veřejností. V části kapitoly Cíle a kritéria autoevaluace je zmíněna nutnost určovat na základě evaluačních výsledků dílčí cíle a

časový horizont, ve kterém by mělo být těchto cílů dosaženo. V části Nástroje autoevaluace je uveden výčet evaluačních činností (srovnávací testy, dotazníky, hospitace, porady, práce metodických sdružení, portfolio). Škola navázala spolupráci se třemi velikostí srovnatelnými školami. Tyto školy vytvářejí a zadávají svým žákům 5. a 9. ročníků srovnávací testy z matematiky, českého jazyka a anglického jazyka. Podkapitola Časové rozvržení evaluačních činností má roční platnost a mění se dle potřeby a vývoje.

Po třech letech fungování ŠVP lze říci, že ŠVP školy byl zpracován zodpovědně. Jeho tvorba byla náročná pro všechny zúčastněné. Učitelé poskytují jasné vodítko ve výuce a zároveň mu umožňují projevit vlastní kreativitu. Je to živý materiál, který každý rok doznává změn. Zaznamenání změn je však náročné, samozřejmostí je každoroční aktualizace, která probíhá po vytvoření tematických plánů všech učitelů. Postupně vzniká široký soubor projektů, takže učitel může mezi nimi volit. Nerealizované projekty v ŠVP v tabulkách průřezových témat nemizí, pouze jsou zaznamenávány menším písmem. V osnovách však uváděny nejsou. Změny je nutno zaznamenat i v jiných kapitolách ŠVP (např. Autoevaluace školy nebo Charakteristika pedagogického sboru).

Náročná aktualizace je nedostatkem jinak zdařilé práce.

8 Projektové vyučování

Velmi oblíbenou metodou ve výuce se stalo projektové vyučování, jehož počátky se přičítají pedagogických směrům konce 19. a začátku 20. století. Tato metoda je založena na propojení praxe a teorie. Vede žáky k samostatnosti, ke kreativitě a vlastnímu úsudku. Žáci se mohou seznamovat s učivem v úplně jiné formě než jen podobou mechanickou. Na víc se pomocí projektu učí diskutovat, argumentovat, řešit problémy, zpracovávat informace, prosadit svůj názor, ale respektovat i názor druhého, spolupracovat.

Druhů projektů je celá řada. Jsou projekty dle navrhovatele, které vznikají spontánně z nápadů žáků, dále umělé, kde nápad přichází od vyučujícího, anebo kombinované. Podle místa se dělí na školní, domácí anebo kombinace obou prostředí. Můžeme mít také projekt podle množství žáků, kteří se na něm podílí, což je samostatný, skupinový, třídní, celoškolní. Podle času dělíme projekty na krátkodobé nebo dlouhodobé. Mohou být také jednopředmětové, mezipředmětové nebo za účasti všech předmětů. Podle cíle dělíme projekty na projekty pro získání poznatků, pro jejich opakování anebo pro jejich aplikaci.

Úspěšnost projektu je založena na výběru tématu a jeho zpracování, na přesné formulaci úkolu. Důležitým předpokladem je správná a účinná motivace spojená se zaujetím.

V úvodu jsou vyjmenovány přednosti projektové metody. Určitě však najdeme i úskalí a zápory takového vyučování. Mezi hlavní patří časová náročnost a velké nároky kladené na zkušenosti učitele a jeho osobnost jako takovou.⁴²

Jak již bylo uvedeno v předešlé kapitole, učitelé v ZŠ Rokytnice v Orlických horách si vytvořili při tvorbě ŠVP jakýsi základ pro katalog projektů, který vzniká během posledních let. Bylo to období velmi časově náročné, neboť k jejich běžným pedagogickým povinnostem se přidala rozsáhlá tvorba ŠVP. Když k tomu přičteme, že

⁴² http://cs.wikipedia.org/wiki/Projektov%C3%A9_vyu%C4%8Dov%C3%A1n%C3%AD

každý učitel je také člověk se svým soukromým životem, není se co divit, že tvoření projektů téměř nikdo s nadšením nevítal. Navíc většina pedagogického sboru nevěděla, co si pod prací na projektu má vůbec představit.

Velkou oporou a poradkyní se opět stala zástupkyně ředitele, která si vytváření projektů vzala pod patronát. Každý projekt pročetla a s tvůrcem prodiskutovala. Její připomínky byly vždy trefné, neboť je to ten typ člověka, kterého okamžitě napadá, kolik času bude potřeba, předvídá, jakým způsobem budou asi děti reagovat, jestli je téma zaujme. Její letité zkušenosti s Dětským dnem, což je vlastně jeden obrovský projekt seskládaný z menších projektů, se v těchto chvílích stala velmi vítanou a potřebnou.

Ne každý učitel zvládl vytváření projektů na poprvé a potřeboval určité vedení. Přesto však, někdy s větší, jindy s menší trpělivostí z obou stran, začaly vznikat první projekty, které se v následujícím roce zařadily do výuky.

Jak tvorba ŠVP, tak tvorba projektů nebyla dobou lehkou na této škole. Někteří učitelé si zvykali hůře na změnu rozsahu pracovních povinností, na rozšíření požadavků kladených na jejich práci a na časovou náročnost. Ani zde se tím pádem neubránili občasným třecím plochám mezi vedením školy a jednotlivými kantory. Některá rozhodnutí nebyla vždy v pracovním kolektivu populární, avšak potřebná. Ve svém konečném důsledku je obdivuhodné, že při takovém množství povah a přístupů se vše zvládlo na výbornou.

Dnes má škola své ŠVP, které poctivě vytvářela a jež zná každý kantor školy, a také vznikající katalog projektů, na němž se též podílel každý učitel. V současné době je katalog obohacován ročně jedním projektem od každého učitele. V přípravném týdnu si učitelé vybírají projekty, které chtějí zařadit v daném školním roce do výuky a tím dochází k obměňování projektů.

K dnešnímu dni obsahuje katalog tyto školní projekty (příloha č. 26), ze kterých je vybráno několik následujících ukázek:

CESTA KE KALICHU

Jedná se o projekt určený žákům 7. ročníku. Jeho garantem je český jazyk – literatura a dalším předmětem, který se na projektu podílí, je dějepis.

Cílem projektu je seznámit žáky s počátky českého písemnictví a se středověkou literaturou (9. - 15. století) a přiblížit jim dobu, ve které tyto písemnosti vznikaly. Kromě literatury a historických reálií se projekt dotýká i gotické architektury a hudby. Podrobněji se zabývá osobností Mistra Jana Husa a jeho nesporným přínosem pro kulturu českého národa. Zároveň se snaží v rámci možností chápaní žáků základní školy jít pod povrch věcí a nutí žáky zamýšlet se nad určitými dobovými souvislostmi a nevnímat historické události či osobnosti černobíle. Projekt vede žáky k respektování tradic a úctě k naší kultuře, učí je hrdosti příslušníků národa, jehož kulturní dědictví je tak bohaté. Zároveň si klade za cíl vést žáky k sebereflexi a k zamýšlení se nad problémy dnešního světa.

Žáci se seznámí s našimi nejvýznamnějšími písemnými středověkými památkami, s přínosem mistra Jana Husa pro českou vzdělanost, pokusí se o překlad Husova textu, zahrají si hru o vykupování vlastních hříchů (odpustky), shromáždí argumenty a obhajují svůj způsob řešení současného environmentálního problému (téma obhajoby vlastního přesvědčení) atd. Kalich provází celý projekt jako bezejmenná nádoba vhodná k losování. V závěru se změní na husitský symbol.

Projekt rozvíjí klíčové kompetence k učení, k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální a občanské. Během práce je naplňováno průřezové téma Osobnostní a sociální výchova (všechny tematické okruhy) a tematický okruh Lidské aktivity a problémy životního prostředí průřezového tématu Environmentální výchova.

DOBRODRUŽSTVÍ KRIMINALISTIKY

Jde o projekt 6. ročníku, jehož garantem je matematika. Projekt je vícepředmětový, vedle matematiky se na něm účastní i český jazyk, anglický jazyk, přírodopis, fyzika, pracovní činnosti, výtvarná výchova a tělesná výchova.

Cílem projektu je zábavnou formou seznámit žáky s vědeckými základy problematiky, která ve školním učivu nemá místo, ale žáky velmi zajímá. Prostřednictvím projektu uplatní žáci mnoho školních poznatků z různých oborů v praxi. Jádro projektu je v praktických činnostech, v pozorování, experimentování a vyvozování závěrů. Projekt si klade za cíl probouzet v žácích zdravou soutěživost, podporovat týmovou spolupráci, samostatnost a tvořivost, učit žáky plánování a organizování činností. Snaží se vytvářením vhodných situací vzbudit radost z učení.

Zde je příklad některých činností: V oddílu Bertillonáž se žáci seznamují s vývojem kriminalistických metod a při měření různých délek těla se povíčí v převodech jednotek a jejich odhadu. V dílu Otisk vytvoří žáci otisky vlastních prstů, porovnávají je a pomocí lupy hledají a pojmenovávají různé útvary papilárních linií. V části Rekonstrukce řeší žáci modelové situace „zločinů“ a používají při práci poznatky o jednotkách fyzikálních veličin.

V části Portrét kreslí žáci podle popisu portrét osoby nebo doplňují obličej různými detaily a pozorují, jak se proměňuje. V dílu Písmo se seznamují s principy grafologie. V části Stopa vytvoří sádrový otisk stopy a podle vzorku na podrážce najdou „pachatele“, atd.

Projekt rozvíjí klíčové kompetence k učení, k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální a pracovní. Naplňuje většinu tematických okruhů průřezového tématu Osobnostní a sociální výchova a v díle anglického jazyka o Interpolu realizuje tematické okruhy Evropa a svět nás zajímá a Jsme Evropané průřezového tématu Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech.

KALENDÁŘ

Garantem projektu je výtvarná výchova na II. stupni, projekt je určen pro všechny žáky školy. Zúčastněným předmětem je český jazyk.

Cílem projektu je využití výtvarného a literárního potenciálu všech žáků školy k vytvoření smysluplného díla, které lze komerčním způsobem prezentovat

veřejnosti – kalendáře. Součástí projektu je speciální práce žáků 8. ročníku, ve které uplatní a rozšíří své znalosti a dovednosti v oboru počítačové gramotnosti.

Projekt je zahájen ve druhé polovině školního roku volbou tématu. Pak probíhá výběr vhodných výtvarných a literárních prací. V hodinách výtvarné výchovy jsou vytvořeny grafické návrhy jednotlivých měsíců. Poté je projekt přerušen prázdninami a pokračuje v září prací 8. ročníku, který v hodinách informatiky převede výtvarné návrhy do elektronické podoby. Výsledek práce je komerčně využit.

Rozvíjené klíčové kompetence jsou: k učení, k řešení problémů, komunikativní a pracovní. Projekt naplňuje některé tematických okruhů průřezového tématu Osobnostní a sociální výchova a rovněž tematický okruh Občanská společnost a škola průřezového tématu Výchova demokratického občana.

MŮJ DOMOV – MÉ SRDCE

Jedná se o zeměpisný projekt pro žáky 9. ročníku.

Cílem projektu je rozšířit vědomosti žáků o město, v němž žijí, seznámit se blíže s jeho problémy, s jeho obyvateli i s věcmi, na které mohou být jako rokytničtí občané pyšní. Žáci by si měli uvědomit, že mnozí z nich budou tvořit budoucnost regionu a že angažovanost jeho obyvatel se stává nezbytností. Jádrem projektu je v samostatné práci v terénu a v kontaktu s lidmi.

První část projektu je historická, má podtitul Poznej svou minulost, měj úctu před svými předky. Skupina žáků vytváří turistického průvodce, porovná dobovou fotografii určité části města se současností a provede interview s pamětníkem. Druhá část má název Zajímej se o problémy svého města, jsi jeho součástí. Žáci navštíví jeden z rokytnických výrobních podniků a dle možností ho zdokumentují. Také připraví pro veřejnost anketu na aktuální téma, zrealizují ji a vyhodnotí. Třetí díl nese název Méně smutných koutů. Žáci mají za úkol najít ve městě zanedbané místo a navrhnout jeho využití včetně grafického zpracování a stanovení finančních nákladů. Součástí projektu je závěrečná beseda se zastupiteli města.

Projekt rozvíjí kompetence k učení, k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální, občanské i pracovní. Naplňovaná průřezová témata: Osobnostní a sociální výchova, Výchova demokratického občana.

TROJSKÁ VÁLKA

Na tomto projektu pro 6. ročník se společně podílí český jazyk a dějepis, přičemž český jazyk – literatura je jeho garantem.

Cílem projektu je přiblížit mýtus jako literární žánr. Téma napomáhá uvědomění si existence rozmanitých kultur a jejich jedinečnosti, dokládá nadčasovost a genialitu autorových myšlenek. Protože projekt probíhá zároveň v hodinách dějepisu, je tím umožněno porovnávání literární fikce s vědeckými ověřenými fakty, což je hlavním smyslem projektu. V literatuře se pracuje především s textem a s filmovým a obrazovým materiálem, v dějepisu je to především internet, encyklopedie a odborné publikace. Oba předměty jsou projektem provázány velmi úzce, takže žáci z hodiny na hodinu porovnávají oba prameny informací (např. Paridův soud versus doložitelná fakta o příčinách tehdejších i dnešních válek).

Projekt rozvíjí kompetence k učení, k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální. Naplňuje tematické okruhy Kreativita, Poznávání lidí, Hodnoty, postoje a praktická etika průřezového tématu Osobnostní a sociální výchova. Dále tematický okruh Principy demokracie jako formy vlády a způsobu rozhodování průřezového tématu Výchova demokratického občana a tematické okruhy Evropa a svět nás zajímá a Objevujeme Evropu a svět průřezového tématu Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech.

VODA V LITERATUŘE

Jedná se o projekt pro žáky 4. ročníku, jehož garantem je český jazyk. Projekt je propojen zároveň s matematikou, anglickým jazykem, přírodovědou, hudební výchovou, výtvarnou výchovou a pracovním vyučováním.

Základem projektu jsou úryvky z různých druhů dětské literatury a práce s nimi (B. Němcová – Šternberk, K.Čapek – Vodnická pohádka, B.Bureš – Píseň o studánce Rubínce, regionální pověst – Poustevník Ivan a čert Orličák, E. Petiška – Potopa atd.). Voda v těchto úryvcích je kouzelná, léčivá, osvěžující, zničující. Projekt lze obohatit o literární díla představující vodu přinášející dobrodružství, skýtající obživu apod.

Projekt je založen na spolupráci, samostatnosti a aktivitě žáků, rozvíjí fantazii a představivost, učí žáky vyhledávat informace z různých zdrojů. Přirozenou cestou vede žáky k nezbytnosti ochrany životního prostředí. Důležitou složkou hodnocení projektu je sebehodnocení.

Projekt rozvíjí klíčové kompetence k učení, k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální, občanské i pracovní. Vedle většiny tematických okruhů průřezového tématu Osobnostní a sociální výchova naplňuje projekt i většinu tematických okruhů průřezového tématu Environmentální výchova.

VŠUDE VODA

Jde o celodenní projekt pro II. stupeň. Inspiruje je systémem studia na vysoké škole. Učitelé nastaví obtížnost svých programů pro žáky 6. – 7. ročníku a pro žáky 8. – 9. ročníku. Projekt spočívá v tom, že každý žák si vybere dva obory, které „vystuduje“, přičemž všechny obory se zabývají vodou. Studiu předchází „přijímací zkouška“ – test všeobecných znalostí. Cílem testu je vytvořit pořadí žáků, ve kterém si budou volit své studijní obory. Pro méně úspěšné žáky se výběr studijních oborů zužuje.

Voda je ideálním tématem pro projektové vyučování. Lze k ní přistupovat z různých stran a zpracovávat ji mnoha způsoby. Pro příklad uvádím náplň studia některých oborů: Dějepis se zabývá faktem, jak voda provází člověka po celou dobu jeho existence, přes vznik života, první lidská sídla, akvadukty, obranný systém

středověkých hradů, až po parní stroj či bitevní lodě. V chemii se studenti dozvědí o výrobě pitné vody, konají pokusy s vodou a vyvozují z nich závěry. Ve výtvarné výchově se žáci seznámí se světovými výtvarnými díly se společným jmenovatelem – voda a pozorují odlišnosti ve výtvarném vyjadřování. Také se zabývají výrobou ručního papíru, při které je voda nezbytná. V hudební výchově se naučí novou písničku o vodě, doprovodí se na „vodní“ hudební nástroje, zahrají si na lahve, poslechnou si Vltavu, Otvírání studánek i Vodní hudbu apod. Nenahraditelnost vody pro život se odráží v celém projektu.

Projekt rozvíjí klíčové kompetence k učení, k řešení problémů a kompetence pracovní. Je zde naplňováno průřezové téma Environmentální výchova.

9 Medailony a rozhovory

V této kapitole uvádím stručné životopisy a vzpomínky pedagogů ze Základní školy v Rokytnici v Orlických horách.

Hedvika Procházková

„Já vás znám, paní učitelko. Učila jste už mého tatku i dědu!“

Chlapec v první lavici se na mě usmívá a já si najednou uvědomuji, jak dlouho už učím. Má pravdu. Za 46 let učitelské práce jsem skutečně učila dvě i tři generace. A tak se v duchu vracím ke svým pedagogickým začátkům.

Byla jsem ještě studentkou posledního ročníku Pedagogického institutu v Brně, kde nám bylo doporučeno, vzhledem k nedostatku učitelů, odejít do praxe na školách.

Moje první učitelské místo ve školním roce 1963 – 1964 bylo na druhém stupni devítiletky ve Vyškově na Moravě. Ještě dnes mě mrazí vzpomínka na přeplněné třídy, ve kterých bylo přes 40 žáků. Na mnohé nezbyl v hodině čas, aby řekli alespoň jedno slovo, což pro výuku cizího jazyka byla katastrofa. Proto jsem s velkou radostí přivítala změny ve školství po roce 1989, kdy se snížily počty žáků ve třídách a dělily se třídy cizích jazyků. Bohužel, dnes je tendence opět počty navyšovat.

Další školní rok jsem učila ve škole v Bučovicích. Byl to pohodový rok mezi vstřícnými kolegy a šikovnými žáky, se kterými jsem se mohla „vyžít“ ve své milované výtvarné výchově.

Dokončila jsem vysokoškolské studium RJ – VV diplomovou prací na téma „Renesanční zámek v Bučovicích“ a samozřejmě státnicemi z ruského jazyka a výtvarné výchovy a jak bylo tehdy zvykem z marxismu – leninismu.

V následujícím roce jsem pak definitivně opustila rodné Slezsko a vlídnou Moravu a odešla jsem s manželem, který dostal umístěnku do pohraničí rychnovského okresu po studiu veterinární fakulty.

Začala jsem učit na malé vesnické devítiletce ve Slatině nad Zdobnicí. Byla to pro mě další pedagogická zkušenost, protože na malé škole jsem učila i řadu předmětů

mimo svou aprobaci. Také atmosféra tříd s daleko menšími počty žáků byla pro mě novum. Mimo jiné jsem si odnesla do další praxe slova mé tehdejší starší kolegyně, kterými jsem se vždy řídila: „Není kumšt naučit nadané děti, ale dobrý kantor naučí i ty slabší.“

Po roce jsem změnila bydliště i školu. Od roku 1966 se jimi stala Rokytnice v Orlických horách. Rokytnická škola byla mým posledním působištěm. Změna to byla velká. Pohraniční horské městečko s dlouhými zasněženými zimami, migrujícím obyvatelstvem, pobytem sovětských vojáků po roce 1968 a malou dostupností obchodů a kultury, nebylo pro mě velkým štěstím. Usmířovala mě jen krása Orlických hor a postupně jsem si zvykla natolik, že jsem na návrat na Moravu zapoměla.

Za léta v rokytnické škole jsem zažila řadu reforem v našem školství, mnohé nebyly zrovna šťastné, některé byly vůbec absolutně k ničemu. Přesto si myslím, že úroveň vzdělanosti, kterou naše školství poskytovalo, byla velmi dobrá. Dokazovaly to mezinárodní srovnávací testy, ve kterých naši žáci obstáli výborně. To se v současné době zdaleka nepotvrzuje.

Vzpomínám na otřesná školení ať politická či civilní obrany, povinnou účast na všech politických akcích, oslavách, průvodech, psaní posudků na žáky apod. Absolvovala jsem také dvouleté postgraduální studium na pedagogické fakultě v Hradci Králové. Ani to nebylo pro mě velkým přínosem.

S většinou kolegů jsem přivítala rok 1989 a změny, které přinesl a na které jsme tak dlouho čekali. Čas bohužel přinesl později i mnohá zklamání. Ale ve školství se ulevilo. Rozvolnily se osnovy, vznikly i některé nové předměty, rozšířilo se i vyučování cizím jazykům. Pro mě to znamenalo absolvovat rekvalifikační kurz německého jazyka, který jsem učila. Od roku 2000 jsem zastávala funkci zástupkyně ředitele. Jednou z velkých událostí kromě určité stabilizace učitelského sboru byla přestavba školní budovy postavené v roce 1961. Byla to první budova české školy v Rokytnici, kde žila do roku 1945 většina sudetských Němců, kteří se všemožně snažili nedovolit české menšině mít vlastní školu. Budova měla projít původně jen opravou, ale zásluhou tehdejšího starosty města pana Štefka došlo k celkové přestavbě školy, která tím

získala na prostoru i kráse. Během přestavby jsme se s dětmi přestěhovali do zdejšího zámku, kde byly místnosti upraveny na třídy. Obavy, že stará renesanční budova zámku, který naposledy patřil Nostitzům, nebude vyhovovat, byly zbytečné. Samozřejmě prostoru bylo méně, ale atmosféra zámku vyvolala v nás učitelích i žácích pocit větší semknutosti a důvěrnější vztahy. Prostě jsme měli k sobě blíž.

Když jsme se zhruba po roce vrátili do nově přestavěné školy, působila na nás všechny velmi dobře. Zpočátku si i děti vážily krásného prostředí, bohužel to netrvalo dlouho. Snad proto, že se prostor o mnoho zvětšil, začali jsme mít všichni k sobě dál. Jak učitelé, tak žáci. Poslední léta se také začalo učit mnohem obtížněji. Vytrácela se kázeň, chuť učit se, pohrdání autoritou učitele. Samozřejmě, že se na tom podepsala celková atmosféra ve společnosti, v rodinném životě, vliv různých návykových látek apod. Učitelé mají dnes problém, zda učit a nevěnovat pozornost kázni (což ovšem nejde), nebo se stát krotitelem a nemít čas učit. Myslím, že mé mladé kolegy čekají těžké doby, které si nutně budou muset vynutit určité reformy, aby mohli pracovat v klidu a s určitým uspokojením v práci.

Když teď stojím na konci své učitelské práce a přemýšlím, zda mě práce naplňovala a uspokojovala, mohu říct, že až na skutečně poslední roky, ano. A když jdu po ulicích Rokytnice a slyším: „Dobrý den, paní učitelko, jak se máte?“, mám radost.

(pozn.: Tento článek nebyl vůbec upravován, aby byla zachována autentická vřelost a jasná výpověď pisatelky)

Eva Brklová

V roce 1963 jsem po absolvování studia nastoupila na své první učitelské místo do školy v Rokytnici v Orlických horách. Školní budova zahajovala třetí rok provozu. Rokytnické děti se dočkaly první české školní budovy. Po válce využívaly budovu

bývalé německé školy. Před válkou české děti neměly budovu školy vůbec, pouze upravený domek a pronajaté prostory.

Nová školní budova měla tři části – školu s tělocvičnou, školní dílny s internátem a školní družinu s jídelnou. V té době dojížděly do Rokytnice děti z Orlického Záhoří, které byly ubytovány na internátě. Po dobudování silnice z Deštného do Záhoří přešly děti do školy v Deštném a v budově internátu byla zřízena zvláštní škola internátní.

Nová školní budova byla moderní, světlá a na tehdejší dobu jedna z nejlepších. Leckterá velká města mohla Rokytnici závidět. Záhy se však začaly objevovat první problémy, které narůstaly a provázely školu až do její další přestavby v roce 2002. Vinou špatné technologie při výrobě stropních panelů začaly opadávat omítky a docházelo ke zranění žáků i učitelů. Postupem času začala při jarních táních a prudkých deštích prosakovat zdi voda do šaten, které byly umístěny v suterénu, a tvořila tam zátopy. Největším problémem však byla střecha školy, byla často opravována a i přesto před rekonstrukcí v naprosto zoufalém, havarijním stavu. Na horní chodbě při táních a deštích tekla voda ze stropu do nastavených nádob.

Počet dětí v Rokytnici stoupal, kapacita školy byla nedostatečná, pro výuku začaly být upravovány ložnice bývalého internátu. Proto bylo rozhodnuto o rekonstrukci a přestavbě školy.

Během své pedagogické praxe jsem ve škole v Rokytnici působila několikrát. Učila jsem i v době, kdy se škola stěhovala do provizorních prostor na zámku, i když se stěhoval zpět do nové budovy. Vzpomínám na nadšení dětí, na jejich radost ze sportovní haly, z počítačových a dalších odborných učeben. Líbily se jim šatní skříňky, nový nábytek ve třídách. Pečovaly o své lavice a hlídaly, aby je nikdo nepoškodil.

Každý, kdo přijde do školy, je překvapen. Škola je nejen krásně zařízená, ale i vkusně vyzdobená.

Věra Bahníková

Narodila jsem se 18. listopadu 1942 v Rychnově nad Kněžnou a bydlím v Pěčíně č. p. 238. Své vzdělání jsem začínala ve dvoutřídní pěčínské škole, kam jsem docházela pět let, zbývající tři ročníky jsem strávila ve Slatině nad Zdobnicí. Po dokončení základního vzdělání jsem odešla na Pedagogickou školu pro vzdělávání učitelů národních škol v Hradci Králové. Vysokoškolské vzdělání jsem si dodělávala již při zaměstnání dálkovým studiem na Pedagogické fakultě v Hradci Králové, obor matematika a fyzika. Po maturitě roku 1960 jsem se na umístěnku dostala do školy v Rokytnici v Orlických horách. Ta sídlila v budově dnešní mateřské školy, dvě třídy prvního stupně byly umístěny v zámku. Na druhý stupeň školy dojížděli žáci z Nebeské Rybné, Říček a Orlického Záhoří. Tehdejším ředitelem byl Josef Kubíček, zástupcem Josef Lipenský, školním inspektorem Josef Holec, a dokud byla ve městě naše vojenská posádka, byl i stabilní učitelský sbor. Tenkrát se učilo i v sobotu, pracovní úvazek byl 27 vyučovacích hodin týdně. Třídy se dělily při počtu 40 žáků, ale v podstatě to nevadilo, neboť děti byly ukázněné se zájmem o výuku. To platilo i o jejich rodičích. Smutné na tom je, že v dnešní době se toto říct nedá ani o dětech ani o rodičích. Požadavky na výuku nedosahovaly zdaleka takových nároků jako dnes. Například pro sbírky byl jeden společný kabinet. Učitelé na druhém stupni neměli své kabiny, shromažďovali se ve sborovně, kde měl každý svůj stůl. Zájmové kroužky vedli učitelé, pionýrské oddíly vojáci zdejší posádky (dokud byla v Rokytnici česká posádka). Každé pondělí odpoledne bylo povinné politické školení pro učitele. Výuka byla sice náročná, ale na rozdíl od posledních let žákům nescházela kázeň, disciplína a úcta k autoritě učitele. Práce byla naplňující s viditelnými výsledky.

Rozhovor s panem ředitelem Mgr. Zdeňkem Duškem (příloha č. 27)

Pan ředitel mi poskytl rozhovor (příloha č. 27) velice ochotně, a protože vím, že stál u zrodu přestavby školy, zaměřila jsem svoji pozornost zejména na toto téma. Z rozhovoru vyplynulo následující:

Pan ředitel přišel do Rokytnice se svojí manželkou, která je rovněž učitelkou (v současné době ředitelkou Základní a mateřské školy v Pěčíně), a malým synem na základě volných pracovních míst a možnosti získání bytu. V roce 1998 uspěl v konkurzu na místo ředitele Základní školy v Rokytnici v Orlických horách a na své začátky ve funkci vzpomíná jako na hektické období. Vše přišlo dost naráz. Sotva si začal zvykat na změnu pracovní náplně, přišel přechod školy, za kterou se stal zodpovědný, do právní subjektivity. Hovoří o něm jako o ne moc dobře připraveném. Nařízení z ministerstva nebyla jasná a často se měnila. Okresní úřad, který se v začátcích snažil pomáhat, v závěru rezignoval, a tak si ředitelé škol museli vystačit sami. V ten samý čas se přidaly problémy se školní jídelnou, kdy její soukromý majitel neustále zvyšoval své finanční požadavky. Řešení bylo vzít její vedení pod školu. Sám o této době říká, že to byla doba dost náročná, ale tím, že byl mladší, vše zvládl a „přežil“ ve zdraví. Aby toho nebylo málo, ve stejnou dobu vrcholí krize technického stavu školní budovy a přibývající žáci se do ní nevejdou. A tak nastupuje boj o přestavbu školy. Překážek na této cestě bylo mnoho. Nejdůležitější a nejtěžší bylo sehnat peníze, ale jinak s úsměvem konstatuje, že překážky jsou od toho, aby se překonávaly. Problémy týkající se školy řešil s tehdejší Radou města. Hlavní oporou k získání dotací byl bývalý starosta pan Antonín Štefek.

V tomto rozhovoru pan ředitel na otázku, zdali je škola tak trochu jeho dítětem, přiznává, že ji určitě bere za svou a je na ni pyšný. Dodává, že škola má vše, co potřebuje, ale nápady by ještě určitě byly ať už v podobě školní zahrady nebo kurtu na squash či ricochet.

Pan ředitel je ve své funkci víceméně spokojený. Určitě právem může být na školu hrdý, i když sám říká, že jsou chvíle, kdy se ptá sám sebe, zdali mu stres spojený s vedením tak velkého komplexu s tolika aktivitami za to stojí. Jeho velkým přáním je, aby měl více času na pedagogickou práci, kterou má rád.

Rozhovor se zástupkyní ředitele Mgr. Libuší Dostálovou (příloha č. 28)

I rozhovor s paní zástupkyní proběhl v přátelské a upřímné atmosféře. Její odpovědi byly spontánní a otevřené. Překvapilo mne, co všechno nevím o lidech, které denně potkávám, bavím se s nimi a společně s nimi i pracuji. Už od začátku bylo zřejmé, že rozhovor bude přinejmenším zajímavý, neboť na moji první otázku, jak se paní zástupkyně dostala do Rokytnice, následovala odpověď: „Byla jsem do Rokytnice umístěna. Obec, kde končí koleje a kde se proti mně z mlhy husté jako mléko vynořil ruský tank. Myslela jsem, že do června nevydržím.“

Nutno podotknout, že nakonec nevydržel ruský tank, zatímco ona ano. Vydržela už 34 let v dobrém i ve zlém. I odpověď na druhou otázku (příloha č.) přišla naprosto spontánní a překvapivá (já ji totiž znám jako kantorku tělem i duší): „Nejsem osvícený učitel. Školství jsem zvolila proto, že jsem si nedovedla představit život bez prázdnin. První rok jsem se učila učit a mít školu ráda. Řád, který výuku svazoval, mě neiritoval, protože jsem nic jiného neznala. Když pomínu balast zbytečných schůzí a školení, byla spousta volného času, mnohem více než je dnes.“

Protože vím, že byla koordinátorkou ŠVP na naší škole, zaměřila jsem další otázky především k této problematice. O začátcích s ŠVP říká, že se držela slov lektorky, aby si neošklivili práci, která je čeká, protože ji stejně budou muset udělat. Později si uvědomila, jaké možnosti ŠVP školám nabízí a stala se jeho zastáncem. Nevidí ani žádný problém v ŠVP jako takovém, neboť je to živý dokument, který se může kdykoliv zdokonalit. Jediné úskalí, které může nastat, spatřuje v učitelích, jež ho nepřijmou za svůj. Na dobu tvorby ŠVP v Rokytnici nepohlíží špatně. Ani na chvílích, kdy vznikly třecí plochy mezi ní a kolegy, nevidí nic hrozného. Má za to, že problémy se

při takové práci prostě objeví a pokud jsou konstruktivní, pročištějí pracovní atmosféru.

Mluvili jsme i o projektech. Vznikající katalog, stejně jako ŠVP, je tak trochu „jejím dítětem“. Snaží se pedagogický sbor naučit, že dobře udělaný projekt je přínosem do výuky a může naučit víc než jen memorovaná látka u tabule. Přála by si, aby učitelé spolu o projektech diskutovali a snažili se nad nimi zamyslet. Aby práce s nimi nebyla automatická, ale aby každý přispěl a projekt rozšířil o své nápady. Zdůrazňuje, že jich nemusí být mnoho, ale musí být kvalitní a přínosné. Chtěla by, aby práce na škole byla odvedena dobře. Jejím přáním také je, aby se ustálil učitelský sbor a byl schopný sehrané spolupráce a komunikace.

Protože vím, že ji trápí přístup veřejnosti a rodičů ke škole, zeptala jsem se, jestli vidí někde možnost nápravy. Odpověděla, že ne. Musím souhlasit s jejím názorem, že spousta rodičů dětem poskytuje materiální zázemí, zapomínají na působení výchovné a citové a pak přijdou učiteli poradit, jak má dělat svou práci. Náš rozhovor zakončila slovy, že své volby stát se pedagogem nikdy nelitovala, ale kdyby si musela vybrat něco jiného, nevybírala by jen povolání, ale i místo, kde ho bude vykonávat – stala by se keramikem v chaloupce na samotě a oknem by koukala do zeleného.

Závěr

Diplomová práce se zabývá historií Základní školy v Rokytnici v Orlických horách. Popisuje vývoj školství v Rokytnici od jeho počátků, které jsou ryze německé, přes počátky českého školství, jež jsou prodchnuté urputným bojem a neústupností po první budovu české školy, která byla v roce 2002 do dnešní moderní podoby. V této práci je také ukázáno, že škola v malém podhorském městečku může učit v moderních podmínkách a rozsahem svých činností se vyrovná leckdy velkým městským školám. Práce seznamuje nejen se současností města, ale i s jeho historií, která sahá až do poloviny 13. století.

Cíl práce byl rozhodně naplněn a dokonce některá očekávání i předčil. Při psaní jsem zjistila, jaký úžasný kus cesty Rokytnice od svých počátků ušla, jak se měnila a s ní i lidé zde žijící. Na druhou stranu jsem zjistila, že jsou věci, se kterými se bojovalo před desítkami let a my s nimi bojujeme i dnes. Uvědomila jsem si, že některé věci se nemění právě pro odlehlost a tvrdé životní podmínky tohoto jinak nádherného kraje. Snad o to víc mě těší, že díky této práci se mi podařilo nahlédnout pod povrch určitých faktů a pochopit jejich souvislosti. Je určitě velkým přínosem nejen pro mou pedagogickou praxi, ale i pro mě samotnou. Doufám, že byl splněn i záměr, aby byla zajímavá, čtivá a obohacující pro všechny, kteří ji do této chvíle četli a kteří ji číst snad ještě budou.

Co se podařilo s určitostí je faktické shromáždění historie Rokytnice a jejího školství od počátků po současnost a současně nastínit činnost školy v dnešní podobě. A snad pozorný čtenář mezi řádky najde, jak moc nám záleží na našich malých svěřencích a na pochopení naší ne vždy jednoduché práce, neboť základní škola v Rokytnici je nejen krásná, ale snaží se všemi dostupnými a moderními prostředky vzdělávat děti bez ohledu na vynaloženou energii a vlastní čas učitelů, kteří se stali její součástí.

Seznam pramenů a literatury

1. Kronika obce Rokytnice v Orlických horách – 1. díl (1360) 1840 – 1860, uložena v okresním archivu v Rychně nad Kněžnou
2. Kronika obce Rokytnice v Orlických horách – 2. díl 1861 – 1880, uložena v okresním archivu v Rychně nad Kněžnou
3. Kronika české obecné školy Rokytnice v Orlických horách. 1900 – 1919, uložena v okresním archivu v Rychně nad Kněžnou
4. Kronika české obecné školy Rokytnice v Orlických horách. 1919 – 1938, uložena v okresním archivu v Rychně nad Kněžnou
5. Pamětní kniha farní školy v Rokytnici v Orlických horách do roku 1892, uložena v okresním archivu v Rychně nad Kněžnou
6. Pamětní kniha obecné školy v Rokytnici v Orlických horách. 1892 – 1900, uložena v okresním archivu v Rychně nad Kněžnou
7. Pamětní kniha farního úřadu Rokytnice v Orlických horách. 1836 – 1983, uložena v okresním archivu v Rychně nad Kněžnou
8. Kronika Základní školy v Rokytnici v Orlických horách. 1945 - 2006
9. Kronika Základní školy v Rokytnici v Orlických horách. od roku 2006
10. Almanach 100 let české školy v Rokytnici v Orlických horách
11. Vyprávění o Rokytnici v Orlických horách, Václav Háva, 1980
12. Výroční zpráva Základní školy v Rokytnici v Orlických horách za školní rok 2008 – 2009
13. Plán práce Základní školy v Rokytnici v Orlických horách na školní rok 2009 – 2010
14. Důvodová zpráva k žádosti o poskytnutí státní dotace na rekonstrukci a přístavby školského areálu
15. Měsíčník Horský kurýr

Internetové zdroje

1. zs.rokytnice.cz
2. www.rokytnice.cz
3. www.wikipedie.org
4. www.fronta.cz
5. www.orlickehory.eu

Seznam příloh

- č. 1 Příroda Orlických hor
- č. 2 Rokytnice v Orlických horách
- č. 3 Náměstí T. G. Masaryka, kostel Nejsvětější Trojice
- č. 4 Rokytnický zámek, znak města Rokytnice v Orlických horách
- č. 5 Barokní kaple sv. Anny, pozůstatky židovského hřbitova
- č. 6 Dělostřelecká tvrz Hanička
- č. 7 Domek č. p. 50 z roku 1909 a z roku 2005
- č. 8 Rokytnický zámek dříve a dnes
- č. 9 Budova bývalé německé, současné mateřské školy
- č. 10 První budova české školy v Rokytnici
- č. 11 Architektonická studie nového školského areálu, pokládání základního kamene
- č. 12 Stěhování prostor školy do zámku
- č. 13 Škola zvenčí
- č. 14 Škola zevnitř
- č. 15 Logo školy, Almanach 100 let české školy v Rokytnici
- č. 16 Seznam pracovníků školy a jejich zařazení
- č. 17 Akce školní družiny
- č. 18 Společenské, kulturní a sportovní akce
- č. 19 Vědomostní soutěže a olympiády
- č. 20 Velikonoční jarmark
- č. 21 Výstava projektů
- č. 22 Exkurze
- č. 23 Přehled povinných vyučovacích a volitelných předmětů I. a II. stupně
- č. 24 Tabulace učebního plánu I. a II. stupně
- č. 25 Konkrétní zpracování vyučovacího předmětu Prvouka, 2. ročník
- č. 26 Seznam projektů
- č. 27 Rozhovor s ředitelem, panem Mgr. Zdeňkem Duškem
- č. 28 Rozhovor se zástupkyní ředitele, paní Mgr. Libuší Dostálová

